

ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA I ZARZĄDZANIE RYZYKIEM

(FILAR III)

GRUPY KAPITAŁOWEJ Powszechnej Kasy Oszczędności
Banku Polskiego Spółki Akcyjnej

WG STANU NA DZIEŃ 31 GRUDNIA 2007 ROKU

WPROWADZENIE¹

Raport „Adekwatność kapitałowa i zarządzanie ryzykiem (Filar III)” („Raport”) Grupy Kapitałowej Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego SA („Grupa Kapitałowa PKO BP SA”, „Grupa Kapitałowa”, „Grupa”) według stanu na dzień 31.12.2007 roku został przygotowany zgodnie z wymaganiami art. 111a ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe² oraz z wymogami określonymi w Uchwale nr 6/2007 Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 13 marca 2007 roku *w sprawie szczegółowych zasad i sposobu ogłaszania przez banki informacji o charakterze jakościowym i ilościowym dotyczących adekwatności kapitałowej oraz zakresu informacji podlegających ogłszaniu* („Uchwała nr 6/2007 KNB”).

Zgodnie z § 6 Uchwały nr 6/2007 KNB, Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA („PKO BP SA”, „Bank”) będący jednostką dominującą w rozumieniu § 3 tej uchwały, ogłasza w cyklu rocznym informacje dotyczące adekwatności kapitałowej w odrębnym dokumencie, publikowanym nie później niż w terminie 30 dni od dnia zatwierdzenia rocznego sprawozdania finansowego przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy.

Raport obejmuje rok zakończony dnia 31.12.2007 roku. O ile nie zaznaczono inaczej, w Raporcie zostały zaprezentowane dane skonsolidowane Grupy Kapitałowej PKO BP SA. Ponieważ na kształt profilu ryzyka w Grupie Kapitałowej PKO BP SA dominujący wpływ wywiera Bank PKO BP SA (96%³ skonsolidowanej sumy bilansowej, 90,5%⁴ skonsolidowanego wyniku Grupy), część informacji zawartych w raporcie dotyczy danych jednostkowych Banku PKO BP SA. O ile nie zaznaczono inaczej, dane liczbowe przedstawione w raporcie wyrażone zostały w milionach złotych.

Do dnia 31.12.2007 roku (włącznie) Bank korzystał z opcji zawartej w § 14 ust. 1 Uchwały nr 1/2007 KNB z dnia 13 marca 2007 roku⁵, zgodnie z którą wysokość wymogu kapitałowego na ryzyko kredytowe wyliczana była zgodnie z dotychczasową metodologią (Bazylea I). Wykorzystanie tej opcji spowodowało również, iż wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego na dzień 31.12.2007 roku wynosił zero. W związku z tym zawarte w Raporcie informacje o wysokości wymogów kapitałowych dotyczą w znacznej mierze wymagań według Bazylei I.

Od dnia 01.01.2008 roku, wraz z wygaśnięciem ww. opcji, Bank zaczęły obowiązywać nowe przepisy (tzw. Bazylea II) w zakresie wyliczania wymogów kapitałowych, zawarte w Uchwale nr 1/2007 KNB, jak również w zakresie procesu oceny adekwatności kapitału wewnętrznego (ang. Internal Capital Adequacy Assessment Process – ICAAP) – tzw. II filar Bazylei II, zawarte w Uchwale nr 4/2007 KNB z dnia 13 marca 2007 roku⁶. Ponieważ wymagania te zaczęły obowiązywać Bank i Grupę dopiero od 2008 roku, w Raporcie, celem uzupełnienia, przedstawiono również oszacowania Banku związane z efektami finansowymi wdrożenia Bazylei II.

Niniejszy Raport był przedmiotem wewnętrznej weryfikacji przeprowadzonej przez odpowiednie komórki Banku odpowiedzialne za zarządzania ryzykiem oraz adekwatnością kapitałową Banku, przy współpracy zewnętrznej firmy audytorskiej.

¹ W Raporcie ewentualne różnice w sumach i udziałach wynikają z zaokrąglenia kwot do mln zł oraz zaokrąglenia udziałów procentowych do jednego miejsca dziesiętnego.

² Dz. U. z 2002 roku Nr 72, poz. 665 z późniejszymi zmianami.

³ Udział spółek zależnych w skonsolidowanej sumie bilansowej został wyliczony w stosunku do skonsolidowanej sumy bilansowej przed korektami i wyłączeniami konsolidacyjnymi według stanu na 31.12.2007 roku.

⁴ Udział spółek zależnych w skonsolidowanym wyniku finansowym został wyliczony w stosunku do skonsolidowanego wyniku finansowego Grupy Kapitałowej PKO BP SA przed korektami i wyłączeniami konsolidacyjnymi za rok zakończony 31.12.2007 roku.

⁵ Uchwała nr 1 /2007 Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 13 marca 2007 r. w sprawie zakresu i szczegółowych zasad wyznaczania wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka, w tym zakresu i warunków stosowania metod statystycznych oraz zakresu informacji załączanych do wniosków o wydanie zgody na ich stosowanie, zasad i warunków uwzględniania umów przelewu wierzytelności, umów o subpartycypację, umów o kredytowy instrument pochodny oraz innych umów przelewu wierzytelności i umowy o subpartycypację, na potrzeby wyznaczania wymogów kapitałowych, warunków, zakresu i sposobu korzystania z ocen, nadawanych przez zewnętrzne instytucje oceny wiarygodności kredytowej oraz agencje kredytów eksportowych, sposobu i szczegółowych zasad obliczania współczynnika wypłacalności banku, zakresu i sposobu uwzględniania działania banków w holdingach w obliczaniu wymogów kapitałowych i współczynnika wypłacalności oraz określenia dodatkowych pozycji bilansu banku ujmowanych łącznie z funduszami własnymi w rachunku adekwatności kapitałowej oraz zakresu, sposobu i warunków ich wyznaczania (Dz. Urz. NBP z 2007 roku Nr 2, poz. 3).

⁶ Uchwała nr 4/2007 Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 13 marca 2007 r. w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego (Dz. Urz. NBP z 2007 roku Nr 3, poz. 6).

SPIS TREŚCI

1. INFORMACJE O BANKU I GRUPIE	4
2. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM	5
2.1. RYZYKO KREDYTOWE	6
2.2. RYZYKO OPERACYJNE	15
2.3. RYZYKO RYNKOWE	16
2.4. RYZYKO BIZNESOWE	21
3. FUNDUSZE WŁASNE	22
4. WYMOGI KAPITAŁOWE (FILAR I)	23
4.1. RYZYKO KREDYTOWE	24
4.2. RYZYKO OPERACYJNE	26
4.3. RYZYKO RYNKOWE	26
5. KAPITAŁ WEWNĘTRZNY (FILAR II)	27
6. ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA	28

1. INFORMACJE O BANKU I GRUPIE

Dominującym podmiotem Grupy jest PKO BP SA, którego udział w skonsolidowanej sumie bilansowej wynosi 96%³, a w skonsolidowanym wyniku finansowym netto 90,5%⁴. PKO BP SA prowadzi działalność na terenie Rzeczypospolitej Polskiej oraz podlega polskiemu nadzorowi bankowemu.

Poza PKO BP SA, w skład Grupy Kapitałowej PKO BP SA wchodzi również inne spółki, przy czym w dwóch z nich – KREDOBANK SA oraz w Bankowym Funduszu Leasingowym SA występuje istotny poziom ryzyka bankowego.

KREDOBANK SA prowadzi działalność bankową na terytorium Ukrainy oraz podlega ukraińskiemu nadzorowi bankowemu. Udział KREDOBANK SA w skonsolidowanej sumie bilansowej wynosi 1,8%³, a w skonsolidowanym wyniku finansowym netto 0,6%⁴.

Bankowy Fundusz Leasingowy SA („BFL”) – wraz z podmiotami zależnymi – prowadzi działalność leasingową na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Udział Bankowego Funduszu Leasingowego SA (wraz z podmiotami zależnym) w skonsolidowanej sumie bilansowej wynosi 1,6%³, a w skonsolidowanym wyniku finansowym netto 1,1%⁴.

Pozostałymi spółkami Grupy Kapitałowej, uwzględnionymi w konsolidacji są:

- Powszechne Towarzystwo Emerytalne BANKOWY SA (zarządzanie funduszem emerytalnym) – wraz z podmiotem zależnym,
- Centrum Finansowe Puławska Sp. z o.o. (zarządzanie i eksploatacja Centrum Finansowym Puławska),
- PKO Inwestycje Sp. z o.o. (działalność developerska) – wraz z podmiotami zależnymi,
- PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA (zarządzanie funduszami inwestycyjnymi),
- Inteligo Financial Services SA (usługi w zakresie technicznej obsługi bankowości internetowej),
- Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService SA (usługi w zakresie obsługi i rozliczeń transakcji kartowych),
- Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA (pośrednictwo finansowe w zakresie obrotu akcjami i udziałami).

Szczegółowa informacja o spółkach zależnych Grupy Kapitałowej, metodzie konsolidacji oraz udziałach Banku w kapitałach poszczególnych spółek została zawarta w Skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego Spółki Akcyjnej za rok zakończony dnia 31.12.2007 roku, które zostało zatwierdzone przez Zarząd Banku do publikacji w dniu 08.04.2008 roku.

Ze względu na nieistotność danych finansowych do konsolidacji nigdy nie były włączane następujące spółki zależne Grupy Kapitałowej, które są w likwidacji:

- International Trade Center Sp. z o.o.,
- Przedsiębiorstwo Informatyki Bankowej „Elbank” Sp. z o.o.

W spółkach zależnych nieobjętych konsolidacją nie występuje niedobór kapitału, ponieważ spółki te nie prowadzą działalności oraz nie posiadają aktywów ani zobowiązań pozabilansowych.

Zaangażowania w spółki zależne nieobjęte konsolidacją nie pomniejszają funduszy własnych Banku.

Na poziomie skonsolidowanym fundusze własne Grupy Kapitałowej pomniejszane są o zaangażowanie kapitałowe Banku w: Bank Poczty SA i Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. (podmioty stowarzyszone wyceniane metodą praw własności, tj. niebędące przedmiotem konsolidacji metodą pełną) wynoszące łącznie 114,5 mln zł na dzień 31.12.2007 roku.

Na poziomie jednostkowym fundusze własne Banku pomniejszane są o zaangażowanie kapitałowe Banku w KREDOBANK SA, PTE BANKOWY SA, PKO TFI SA, BFL SA, Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA, Bank Poczty SA oraz Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. wynoszące łącznie 744,6 mln zł na dzień 31.12.2007 roku.

W ramach Grupy Kapitałowej PKO BP SA występują ograniczenia w przekazywaniu funduszy własnych pomiędzy Bankiem a spółką KREDOBANK SA dotyczące wypłat dywidend. Zgodnie z decyzją Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy KREDOBANK SA z dnia 17.11.2005 roku wprowadzono moratorium na wypłatę dywidend w latach 2005-2008.

2. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM

Działalność bankowa jest narażona na wiele rodzajów ryzyka, między innymi takich jak ryzyko kredytowe, rynkowe, operacyjne oraz biznesowe. Kontrolowanie wpływu tych rodzajów ryzyka na funkcjonowanie Grupy Kapitałowej PKO BP SA należy do najważniejszych celów zarządzania Bankiem oraz Grupą Kapitałową, a poziom ryzyka stanowi ważny składnik procesu planistycznego.

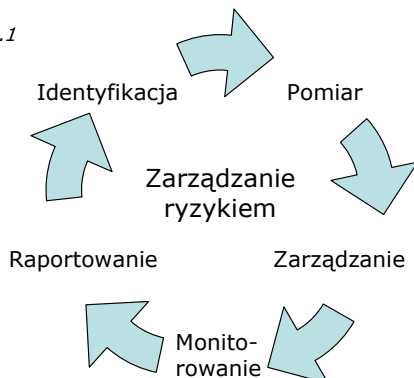
Zarządzanie ryzykiem w Banku opiera się na następujących zasadach:

- zachowana jest pełna niezależność organizacyjna obszaru ryzyka i windykacji od działalności biznesowej,
- zarządzanie ryzykiem jest zintegrowane z systemami planistycznymi i kontrolingowymi,
- obszar ryzyka i windykacji wspiera na bieżąco realizację celów biznesowych przy zachowaniu akceptowalnego poziomu ryzyka,
- poziom ryzyka jest na bieżąco kontrolowany,
- model zarządzania ryzykiem jest na bieżąco dostosowywany do nowych czynników i źródeł ryzyka.

Na proces zarządzania ryzykiem bankowym w Grupie Kapitałowej składają się następujące czynności:

- identyfikacja ryzyka polegająca na określeniu źródeł ryzyka zarówno aktualnych, jak i potencjalnych, które wynikają z bieżącej i planowanej działalności Banku,
- pomiar ryzyka,
- zarządzanie ryzykiem polegające na podejmowaniu decyzji dotyczących akceptowalnego poziomu ryzyka, planowaniu działań, wydawaniu rekomendacji i zaleceń, tworzeniu procedur i narzędzi wspomagających,
- monitorowanie polegające na stałym nadzorowaniu poziomu ryzyka w oparciu o przyjęte metody pomiaru ryzyka,
- raportowanie obejmujące cykliczne informowanie Kierownictwa o skali narażenia na ryzyko i podjętych działaniach.

Schemat 2.1

Proces zarządzania ryzykiem jest realizowany w otoczeniu, na które składają się:

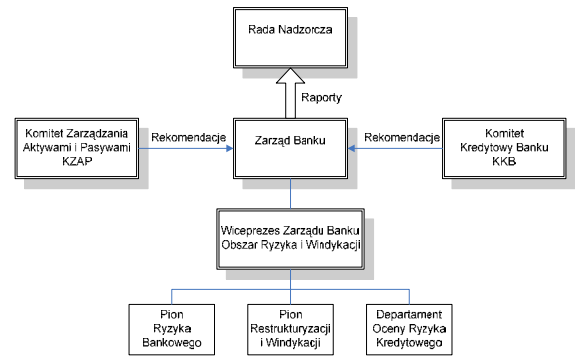
- wykorzystywane metody i metodyki ujęte w system regulacji wewnętrznych,
- środowisko informatyczne Banku umożliwiające przepływ informacji niezbędnych do oceny ryzyka oraz jego kontroli (w tym: centralne systemy

informatyczne wspierające ocenę ryzyka oraz centralne bazy danych),

- organizacja wewnętrzna obejmująca komórki organizacyjne, ich zadania, zakres odpowiedzialności oraz wzajemne relacje.

Schemat 2.2

Model organizacyjny zarządzania ryzykiem

Proces zarządzania ryzykiem jest nadzorowany przez Radę Nadzorczą Banku, która regularnie otrzymuje informacje o profilu ryzyka w Banku i Grupie Kapitałowej PKO BP SA oraz najważniejszych działaniach podejmowanych w zakresie zarządzania ryzykiem.

Zarząd Banku odpowiada za strategię zarządzania ryzykiem, w tym za nadzorowanie i monitorowanie działań podejmowanych przez Bank w zakresie zarządzania ryzykiem. Zarząd Banku akceptuje najważniejsze decyzje mające wpływ na profil ryzyka Banku oraz regulacje wewnętrzne określające system zarządzania ryzykiem. Operacyjne zarządzanie ryzykiem – w zakresie przyznanych kompetencji – prowadzi komórki organizacyjne Banku zgrupowane w ramach Pionu Ryzyka Bankowego, Pionu Restrukturyzacji i Windykacji oraz Departament Oceny Ryzyka Kredytowego.

Celem Pionu Ryzyka Bankowego jest przygotowanie i wprowadzanie systemowych rozwiązań w zakresie zarządzania ryzykiem kredytowym, operacyjnym, braku zgodności, rynkowym i strategicznym, jak również zarządzania adekwatnością kapitałową. Najważniejsze zadania Pionu polegają na:

- identyfikacji czynników i źródeł ryzyka,
- dokonywaniu pomiaru ryzyka oraz cyklicznym monitorowaniu i raportowaniu poziomu ryzyka,
- dokonywaniu pomiaru i oceny adekwatności kapitałowej,
- podejmowaniu decyzji oraz formułowaniu rekomendacji dla Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami oraz dla Zarządu Banku dotyczących akceptowalnego poziomu ryzyka,
- tworzeniu przepisów wewnętrznych dotyczących zarządzania ryzykiem i adekwatnością kapitałową,
- rozwijaniu systemów informatycznych wspierających zarządzanie ryzykiem i adekwatnością kapitałową.

Celem Pionu Restrukturyzacji i Windykacji jest zapewnienie efektywnej i sprawnej windykacji oraz

restrukturyzacji wierzytelności trudnych. Najważniejsze zadania Pionu polegają na:

- sprawnym odzyskiwaniu wierzytelności trudnych klientów oraz zwiększeniu efektywności tych działań,
- efektywnym prowadzeniu wczesnego monitorowania opóźnień w spłacie wierzytelności klientów rynku detalicznego z wykorzystaniem kontaktów telefonicznych i innych powszechnie używanych środków łączności oraz bezpośrednich wizyt u klientów,
- efektywnej sprzedaży wierzytelności trudnych i outsourcingu realizowanych zadań oraz efektywnym zarządzaniu majątkiem przejętym w wyniku dochodzenia należności Banku.

Celem Departamentu Oceny Ryzyka Kredytowego jest ocena i weryfikacja poziomu oszacowań ryzyka kredytowego pojedynczych zaangażowań kredytowych, które ze względu na skalę ekspozycji lub poziom ryzyka wymagają szczególnej uwagi.

Zarządzanie ryzykiem rynkowym i portfelowym ryzykiem kredytowym w Banku wspierają dwa komitety, którym przewodniczy wiceprezes Zarządu Banku nadzorujący Obszar Ryzyka i Windykacji:

- Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami („KZAP”),
- Komitet Kredytowy Banku („KKB”).

KZAP podejmuje decyzje oraz wydaje rekomendacje dla Zarządu Banku w zakresie zarządzania ryzykiem rynkowym, zarządzania portfelowym ryzykiem kredytowym oraz zarządzania aktywami i pasywami Banku.

KKB podejmuje decyzje kredytowe w odniesieniu do pojedynczych znaczących wartościowo zaangażowań kredytowych, bądź wydaje rekomendacje w tym zakresie dla Zarządu Banku. Komitety kredytowe funkcjonują również na innych poziomach struktury organizacyjnej Banku. Ich zadaniem jest wydawanie rekomendacji dotyczących decyzji kredytowych istotnych ze względu na poziom ryzyka lub wielkość ekspozycji.

Bank sprawuje nadzór nad funkcjonowaniem poszczególnych spółek zależnych Grupy Kapitałowej PKO BP SA. W ramach tego nadzoru Bank określa i akceptuje strategię rozwoju spółek, również w zakresie poziomu ryzyka, nadzoruje systemy zarządzania ryzykiem w spółkach oraz wspiera ich rozwój, jak również uwzględnia poziom ryzyka działalności poszczególnych spółek w ramach systemu monitorowania i raportowania ryzyka na poziomie Grupy Kapitałowej.

2.1. RYZYKO KREDYTOWE

Ryzyko kredytowe jest rozumiane jako ryzyko poniesienia strat w wyniku niewywiązania się kontrahenta z zobowiązań wobec banku lub jako ryzyko spadku wartości ekonomicznej wierzytelności banku w wyniku pogorszenia się zdolności kontrahenta do obsługi zobowiązań.

Bank oraz podmioty zależne Grupy Kapitałowej kierują się następującymi zasadami zarządzania ryzykiem kredytowym:

- transakcja kredytowa wymaga wszechstronnej oceny ryzyka kredytowego, której wyrazem jest rating wewnętrzny lub ocena scoringowa,
- pomiar ryzyka kredytowego potencjalnych oraz zawartych transakcji kredytowych dokonywany jest cyklicznie z uwzględnieniem zmieniających się warunków zewnętrznych oraz zmian sytuacji finansowej kredytobiorców,
- ocena ryzyka kredytowego ekspozycji istotnych ze względu na poziom ryzyka lub jej wartość jest poddawana dodatkowej weryfikacji przez służby oceny ryzyka kredytowego, niezależne od służb biznesowych,
- oferowane klientowi warunki transakcji kredytowej zależą od oceny poziomu ryzyka kredytowego generowanego przez tę transakcję,
- decyzje kredytowe mogą być podejmowane jedynie przez osoby do tego uprawnione,
- ryzyko kredytowe jest dywersyfikowane pod względem obszarów geograficznych, sektorów gospodarki, produktów oraz klientów,
- oczekiwany poziom ryzyka kredytowego jest zabezpieczany poprzez marże kredytowe pobierane od klientów oraz odpisy (rezerwy) z tytułu utraty wartości ekspozycji kredytowych.

Realizację ww. zasad zapewnia stosowanie przez Bank zaawansowanych metod zarządzania ryzykiem kredytowym, zarówno na poziomie pojedynczych ekspozycji kredytowych, jak i na poziomie całego portfela kredytowego Banku. Metody te są weryfikowane i rozwijane w kierunku zgodności z wymaganiami metod ratingów wewnętrznych (IRB).

METODY RATINGOWE I SCORINGOWE

Ocena ryzyka pojedynczych transakcji kredytowych jest dokonywana w Banku z wykorzystaniem metod scoringowych i ratingowych, które są tworzone, rozwijane i nadzorowane przez Pion Ryzyka Bankowego. Funkcjonowanie metod oceny wspierają specjalistyczne centralne aplikacje informatyczne. Sposób dokonywania oceny określony został w przepisach wewnętrznych Banku, których głównym celem jest zapewnienie jednolitej i obiektywnej oceny ryzyka kredytowego w procesie kredytowania. Regulacje określają sposób szacowania poziomu ryzyka kredytowego pojedynczych ekspozycji kredytowych, jego zabezpieczenia i podejmowania decyzji kredytowych.

Bank ocenia ryzyko kredytowe klientów indywidualnych w dwóch wymiarach: zdolności kredytowej oraz wiarygodności kredytowej klienta. Ocena zdolności kredytowej polega na zbadaniu bieżącej sytuacji finansowej klienta, zaś ocena wiarygodności kredytowej klienta obejmuje ocenę scoringową oraz ocenę informacji o historii kredytowej klienta pozyskanych z wewnętrznych kartotek Banku oraz zewnętrznych baz danych.

Ocena ryzyka kredytowego związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych

dokonywana jest w dwóch wymiarach: klienta oraz transakcji (z wyłączeniem wybranych rodzajów transakcji dla małych i średnich przedsiębiorstw ocenianych w sposób uproszczony). Miarami tej oceny są ratingi: klienta i transakcji. Syntetyczną miarą ryzyka kredytowego, odzwierciedlającą oba czynniki ryzyka, jest rating łączny.

Informacja o ocenach ratingowych i scoringowych jest szeroko wykorzystywana w Banku w zarządzaniu ryzykiem kredytowym, systemie kompetencji do podejmowania decyzji kredytowych, przy ustalaniu kwot aktywacji służb oceny ryzyka kredytowego oraz w systemie pomiaru i raportowania ryzyka kredytowego.

POLITYKA ZABEZPIECZEŃ

Prowadzona przez Bank i spółki zależne Grupy Kapitałowej polityka zabezpieczeń ma na celu należyte zabezpieczenie interesu Grupy Kapitałowej, w tym przede wszystkim ustanowienie zabezpieczenia dającego możliwie najwyższy poziom odzysku z wierzytelności w przypadku konieczności prowadzenia działań windykacyjnych. Polityka w zakresie prawnych zabezpieczeń określona została w przepisach wewnętrznych spółek zależnych Grupy Kapitałowej.

Ustanawianie określonych typów zabezpieczeń uzależnione jest od produktu oraz rodzaju klienta.

Przy udzielaniu kredytów przeznaczonych na finansowanie rynku mieszkaniowego zabezpieczenie ustanawiane jest obligatoryjnie na nieruchomości. Do czasu skutecznego ustanowienia zabezpieczenia hipotecznego przyjmuje się (w zależności od rodzaju kredytu oraz jego kwoty): ubezpieczenie wierzytelności, poręczenie lub stosuje się podwyższoną marżę kredytową.

Przy udzielaniu kredytów detalicznych dla klientów indywidualnych przyjmuje się najczęściej zabezpieczenie osobiste (poręczenie cywilne, poręczenie wekslowe) albo ustanawia się zabezpieczenia na rachunku bankowym klienta, na samochodzie lub papierach wartościowych.

Zabezpieczenie kredytów przeznaczonych na finansowanie małych i średnich przedsiębiorstw oraz klientów korporacyjnych ustanawia się m.in.: na wierzytelnościach gospodarczych, rachunkach bankowych, rzeczach ruchomych, nieruchomościach czy papierach wartościowych.

Przy przyjmowaniu prawnych zabezpieczeń kredytów Bank stosuje następujące zasady:

- w przypadku znacznych kwotowo kredytów ustanawianych jest kilka rodzajów zabezpieczeń, z uwzględnieniem, jeśli jest to możliwe, łączenia zabezpieczeń osobistych z rzeczowymi,
- preferowane jest przyjmowanie zabezpieczeń płynnych tj. zabezpieczeń rzeczowych, w stosunku do których istnieje znaczne prawdopodobieństwo szybkiego zaspokojenia się przez Bank, przy uzyskaniu ceny zbliżonej do wartości składników określonych przy przyjmowaniu zabezpieczeń,

- zabezpieczenia narażone na ryzyko znacznych niekorzystnych wahań wartości spełniają rolę pomocniczą,
- w przypadku przyjęcia zabezpieczenia rzeczowego, jako dodatkowe zabezpieczenie przyjmowana jest cesja wierzytelności z umowy ubezpieczenia przedmiotu tego zabezpieczenia lub umowa ubezpieczenia wystawiona na rzecz Banku,
- skuteczne ustanowienie zabezpieczeń zgodnie z treścią umowy jest warunkiem uruchomienia środków pieniężnych.

Ustanowione zabezpieczenia podlegają okresowemu monitorowaniu w celu ustalenia aktualnego poziomu ryzyka kredytowego transakcji. Monitorowaniu podlega:

- sytuacja majątkowa/finansowa podmiotu udzielającego zabezpieczenia osobistego,
- stan oraz wartość przedmiotu zabezpieczenia rzeczowego,
- inne uwarunkowania wpływające na potencjalną możliwość odzyskania wierzytelności Banku.

Zabezpieczenia w formie hipoteki na nieruchomości podlegają szczególnej ocenie. Bank dokonuje okresowego monitoringu przyjętych na zabezpieczenie nieruchomości (z uwzględnieniem wskaźnika LtV), jak również monitoruje ceny na rynku nieruchomości. W przypadku, gdy analiza wykaże istotny spadek cen na rynku nieruchomości, w Banku uruchamiane są awaryjne procedury postępowania.

Przy zawieraniu umów leasingowych BFL SA jako właściciel oddawanych w leasing przedmiotów traktuje je jako zabezpieczenie transakcji. W przypadku, gdy płynność (popyt na dany rodzaj środka trwałego na rynku wtórnym), tempo utraty wartości rynkowej przedmiotu bądź sytuacja finansowa klienta według procedur wewnętrznych nie są akceptowalne, stosowane jest dodatkowe zabezpieczenie prawne w formach przewidzianych i stosowanych przez banki. Należą do nich zabezpieczenia rzeczowe takie jak: obciążenia hipoteczne, zastawy rejestrowe, przewłaszczenia, umowy odkupu przedmiotów leasingu zawierane z dostawcami oraz zabezpieczenia finansowe takie jak: przelewy wierzytelności, pełnomocnictwa do rachunków bankowych i kaucje.

POMIAR RYZYKA PORTFELOWEGO

W celu określenia poziomu ryzyka kredytowego oraz opłacalności portfeli kredytowych Bank wykorzystuje różne metody pomiaru i wyceny ryzyka kredytowego, w tym:

- prawdopodobieństwo niewypłacalności (PD),
- oczekiwaną stratę kredytową (EL),
- wartość zagrożoną ryzykiem kredytowym (CVaR),
- miary efektywności metodologii scoringowych (Accuracy Ratio),
- udział i strukturę kredytów zagrożonych,
- udział i strukturę ekspozycji spełniających przesłankę indywidualnej utraty wartości.

Bank systematycznie rozwija zakres wykorzystywanych mierników ryzyka kredytowego z uwzględnieniem wymagań metody ratingów

wewnętrznych (IRB), jak również rozszerza zakres stosowania miar ryzyka w celu pełnego pokrycia portfela kredytowego Banku tymi metodami.

Metody pomiaru portfelowego ryzyka kredytowego pozwalają m.in. na uwzględnienie ryzyka kredytowego w cenie usług, ustalanie optymalnej wysokości punktów odcięcia oraz wyznaczanie stawek odpisów z tytułu utraty wartości.

KWOTA EKSPOZYCJI WEDŁUG WYCENY BILANSOWEJ

Poniższa tabela prezentuje informację o pozycjach bilansowych i pozabilansowych uwzględnionych w rachunku adekwatności kapitałowej Grupy Kapitałowej PKO BP SA według stanu na dzień 31.12.2006 roku oraz na dzień 31.12.2007 roku.

Tabela 2.1

AKTYWA BILANSOWE	Grupa PKO BP SA		
	2007	2006	Stan średni
Kredyty i pożyczki*	76 417	58 907	67 662
Papiery wartościowe	15 233	19 281	17 257
Lokaty międzybankowe	5 292	13 431	9 362
Finansowe aktywa trwałe	179	180	180
Pozostałe aktywa**	11 447	10 227	10 837
SUMA AKTYWÓW	108 568	102 026	105 297
ZOBOWIĄZANIA POZABILANSOWE			
Finansowe	24 347	22 552	23 450
Gwarancyjne	3 885	2 348	3 117
RAZEM Zobowiązania pozabilansowe	28 232	24 900	26 566
Instrumenty pochodne	416 803	300 546	358 675

* Obejmują należności z tytułu leasingu finansowego i operacyjnego.

** Obejmują: kasę, środki w Banku Centralnym, pochodne instrumenty finansowe, wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, należności i aktywa z tytułu bieżącego i odroczonego podatku dochodowego, inne aktywa.

Najwyższy poziom ryzyka kredytowego jest związany z portfelem kredytowym oraz udzielonymi zobowiązaniami pozabilansowymi (tabela 2.2).

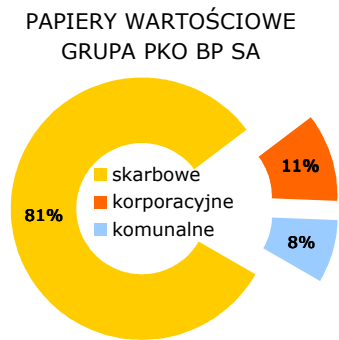
Tabela 2.2

	KREDYTY I ZOBOWIĄZANIA POZABILANSOWE WG TERMINÓW ZAPADALNOŚCI					
	Bank PKO BP SA					
	do 1 mies.	od 1 mies. do 3 mies.	od 3 mies. do 1 roku	od 1 roku do 5 lat	pow. 5 lat	Razem
Kredyty i pożyczki brutto łącznie	12 163	1 800	7 376	21 965	32 825	76 129
<i>w tym udzielone:</i>						
podmiotom finansowym*	89	72	330	698	322	1 511
podmiotom niefinansowym	11 968	1 728	7 046	20 702	29 497	70 941
jednostkom budżetowym	106	0	0	565	3 006	3 677
Zobowiązania pozabilansowe łącznie	6 715	910	8 898	9 480	2 510	28 513
<i>w tym udzielone:</i>						
podmiotom finansowym	126	10	227	169	485	1 017
podmiotom niefinansowym	6 551	894	8 451	9 135	1 973	27 004
jednostkom budżetowym	38	6	220	176	52	492

* Dotyczy podmiotów finansowych innych niż banki.

Istotny poziom wymogu kapitałowego związany jest także z lokatami międzybankowymi oraz papierami wartościowymi (znaczną część portfela stanowią papiery skarbowe – wykres 2.1 według stanu na dzień 31.12.2007 roku).

Wykres 2.1

UTRATA WARTOŚCI EKSPOZYCJI KREDYTOWYCH

Grupa Kapitałowa przyjmuje trzy metody do oszacowania utraty wartości:

- metoda zindywidualizowana, stosowana dla kredytów indywidualnie znaczących, dla których w szczególności stwierdzono przesłankę wskazującą na utratę wartości – oszacowanie utraty wartości odbywa się na podstawie analizy przyszłych prognozowanych przepływów pieniężnych dla kredytu;
- metoda portfelowa, stosowana dla kredytów nieznaczących indywidualnie, dla których stwierdzono przesłankę wskazującą na utratę wartości – oszacowanie utraty wartości odbywa się na poziomie wyodrębnionych portfeli ekspozycji, na podstawie oczekiwanych średnich przepływów pieniężnych generowanych przez poszczególne portfele;
- metoda grupowa (IBNR), stosowana dla kredytów, dla których nie stwierdzono przesłanek wskazujących na utratę wartości, ale dla których stwierdzono przesłanki wskazujące na możliwość wystąpienia poniesionych ale nie rozpoznanych strat – odpisy są szacowane na podstawie oczekiwanego okresu ujawniania strat, prawdopodobieństwa ujawnienia strat oraz oczekiwanej straty w momencie ujawnienia.

Głównymi kryteriami występowania przesłanki utraty wartości są:

- przeterminowanie kredytu o co najmniej 3 miesiące,
- znaczące pogorszenie ratingu wewnętrznego klienta.

Przy określaniu okresu przeterminowania kredytu uwzględniane są kwoty niespłaconych w terminie odsetek lub rat kapitałowych, niezależnie od kwoty przeterminowanej.

W 2007 roku wartość kredytów brutto udzielonych przez Grupę Kapitałową ocenianych metodą zindywidualizowaną wzrosła o 122 mln zł, zaś portfelową o 182 mln zł.

Tabela 2.3

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM*

	Grupa PKO BP SA	
	2007	2006
Kredyty i pożyczki brutto	78 833	61 354
metoda zindywidualizowana	1 412	1 290
metoda portfelowa	1 658	1 476
metoda grupowa (IBNR)	75 763	58 588
Odpisy	-2 416	-2 447
metoda zindywidualizowana	-542	-650
metoda portfelowa	-1 391	-1 263
metoda grupowa (IBNR)	-483	-534
Kredyty i pożyczki netto (brutto-odpis)	76 417	58 907

* Obejmują należności z tytułu leasingu finansowego i operacyjnego.

Tabela 2.4

KREDYTY I POŻYCZKI* - STRUKTURA PORTFELOWA

	Grupa PKO BP SA	
	2007	2006
Kredyty i pożyczki brutto	78 833	61 354
kredyty konsumpcyjne	18 303	14 615
kredyty mieszkaniowe	33 261	23 807
kredyty gospodarcze	26 811	22 590
odsetki	458	342
Odpisy	-2 416	-2 447
kredyty konsumpcyjne	-650	-503
kredyty mieszkaniowe	-490	-531
kredyty gospodarcze	-1 275	-1 413
Kredyty i pożyczki netto (brutto-odpis)	76 417	58 907

* Obejmują należności z tytułu leasingu finansowego i operacyjnego.

Tabela 2.5

KREDYTY I POŻYCZKI* - STRUKTURA GEOGRAFICZNA

	Grupa PKO BP SA	
	2007	2006
Kredyty i pożyczki brutto	78 833	61 354
Polska	77 127	59 915
Ukraina	1 706	1 439
Odpisy	-2 416	-2 447
Polska	-2 347	-2 377
Ukraina	-69	-70
Kredyty i pożyczki netto (brutto-odpis)	76 417	58 907

* Obejmują należności z tytułu leasingu finansowego i operacyjnego.

Na koniec 2007 roku wzrost podstawy naliczania odpisów w metodzie zindywidualizowanej w stosunku do końca 2006 roku spowodowany był rozszerzeniem zakresu jej stosowania. W konsekwencji większa część portfela kredytowego wyceniana była w oparciu o indywidualną prognozę przepływów finansowych, związanych z ekspozycją kredytową, z uwzględnieniem przewidywanych spłat oraz ustanowionych zabezpieczeń.

Wzrost wartości kredytów ocenianych metodą portfelową w 2007 roku wynikał ze znacznego wzrostu portfela kredytowego, w szczególności kredytów konsumpcyjnych.

W 2007 roku wzrost portfela kredytów, dla których stwierdzono przesłanki utraty wartości (metoda zindywidualizowana i portfelowa) był niższy niż dynamika wzrostu całego portfela kredytowego, w wyniku czego udział tych kredytów w portfelu spadł z 4,5% na koniec 2006 roku do 3,9% na koniec 2007 roku.

Na koniec 2007 roku geograficzny rozkład odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości kształtował się proporcjonalnie do geograficznego rozkładu ekspozycji kredytowych – znacząca część (ponad 97%) przypadła na Polskę.

Na wysokość odpisów aktualizujących w 2007 roku miały wpływ również umorzenia wierzytelności w ciężar odpisów na łączną kwotę 143 mln zł, przy obciążeniu odpisem wyniku finansowego w kwocie ok. 128 mln zł.

Tabela 2.6

ODPISY AKTUALIZUJĄCE Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI

	Grupa PKO BP SA						
	Stan odpisów 2007	Stan odpisów 2006	Zmiana w 2007	Umorzenia w ciężar odpisów	Dotworzenie odpisów	Różnice kursowe	Inne
Kredyty i pożyczki, w tym:	2 376	2 404	-28	-143	128	-13	0
kredyty konsumpcyjne	650	503	147	-84	231	0	0
kredyty mieszkaniowe	490	531	-41	0	-41	0	0
kredyty gospodarcze	1 235	1 369	-134	-59	-62	-13	0
należności od banków	0	0	0	0	0	0	0
Należności z tyt. leasingu finansowego	40	43	-3	0	-3	0	0
Instrumenty finansowe	92	92	-1	0	3	0	-4
Pozostałe	157	234	-77	-3	-71	-2	0
Razem	2 665	2 773	-109	-147	57	-15	-3

Na spadek salda odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości w 2007 roku w wysokości 77 mln zł w pozycji „Pozostałe” w największym stopniu wpłynęły rozwiązania odpisów utworzonych na wartości niematerialne w kwocie 16 mln zł oraz na rzeczowe aktywa trwałe w wysokości 49 mln zł.

NARZĘDZIA ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

Do podstawowych narzędzi zarządzania ryzykiem kredytowym stosowanych w Banku należą:

- reguły określania dostępności do kredytowania, w tym punkty odjęcia – minimalna liczba punktów przyznawanych w wyniku oceny wiarygodności z wykorzystaniem systemu scoringowego (dla klienta indywidualnego) bądź klasa ratingu klienta oraz klasa ratingu łącznego (dla klienta

instytucjonalnego), od których można dokonać z klientem transakcji kredytowej,

- minimalne warunki transakcji określone dla danego typu transakcji (np. minimalna wartość LtV, maksymalna kwota kredytu, wymagane zabezpieczenie),
- minimalne marże kredytowe – marże na ryzyko kredytowe związane z dokonaniem przez Bank określonej transakcji kredytowej z danym klientem instytucjonalnym, przy czym oferowane klientowi oprocentowanie nie może być niższe od stawki referencyjnej powiększonej o marżę na ryzyko kredytowe,
- limity koncentracji – limity określone w § 71 ust. 1 ustawy – Prawo Bankowe, limity branżowe i na finansowanie nieruchomości,
- limity kompetencyjne – określają maksymalny poziom uprawnień do podejmowania decyzji kredytowych wobec klientów Banku, limity zależą przede wszystkim od kwoty zaangażowania kredytowego Banku w stosunku do klienta (lub grupy klientów powiązanych) i okresu transakcji kredytowej; wysokość limitów kompetencyjnych zależy od poziomu podejmowania decyzji kredytowej (w strukturze organizacyjnej Banku).

KONCENTRACJA RYZYKA

Bank monitoruje ryzyko koncentracji kredytowej w odniesieniu do:

- zaangażowań wobec pojedynczych klientów oraz grup powiązanych klientów,
- zaangażowań wobec grup klientów lub portfeli kredytowych narażonych na jeden czynnik ryzyka,

W szczególności Bank monitoruje portfele kredytowe w ujęciu:

- regionów geograficznych,
- waluty kredytu,
- branż gospodarczych,
- portfela kredytów zabezpieczonych nieruchomościami.

Ryzyko koncentracji zaangażowań wobec pojedynczych klientów oraz grup powiązanych klientów monitorowane jest zgodnie z § 71 ustawy – Prawo bankowe – w odniesieniu do:

- limitu koncentracji zaangażowań (łącznie kwota jednostkowego zaangażowania nie może przekraczać 25% funduszy własnych Banku w przypadku podmiotów niepowiązanych z Bankiem oraz 20% funduszy własnych w przypadku podmiotów powiązanych z Bankiem),
- limitu dużych zaangażowań (suma pojedynczych zaangażowań przekraczających 10% funduszy własnych Banku nie może przekroczyć progu 800% funduszy własnych Banku).

Na dzień 31.12.2007 roku poziom ryzyka koncentracji Banku wobec pojedynczych zaangażowań był niewielki – największe zaangażowanie wobec pojedynczego podmiotu wyniosło 9,6% funduszy własnych.

Tabela 2.7

ZAANGAŻOWANIE WOBEC 10 NAJWIĘKSZYCH KLIENTÓW*

Bank PKO BP SA				
Lp.	2007		2006	
	wartość	%	wartość	%
1	918	9,6%	1 031	15,6%
2	867	9,1%	876	13,2%
3	830	8,7%	632	9,6%
4	699	7,3%	616	9,3%
5	577	6,0%	538	8,1%
6	543	5,7%	421	6,4%
7	522	5,5%	374	5,6%
8	452	4,7%	369	5,6%
9	447	4,7%	356	5,4%
10	427	4,5%	307	4,6%
Razem	6 282	65,8%	5 520	83,4%

* Zaangażowanie łączne wobec klientów niebankowych (bilansowe i pozabilansowe) będące podstawą do wyliczania limitu koncentracji w stosunku do funduszy własnych Banku.

Największa koncentracja zaangażowania Banku w grupę kapitałową wyniosła na koniec 2007 roku 18,3% funduszy własnych Banku i jest konsekwencją konsolidacji spółek sektora energetycznego.

Tabela 2.8

ZAANGAŻOWANIE WOBEC 5 NAJWIĘKSZYCH GRUP KAPITAŁOWYCH*

Bank PKO BP SA				
Lp.	2007		2006	
	wartość	%	wartość	% funduszy
1	1 743	18,3%	1 242	18,8%
2	1 426	14,9%	648	9,8%
3	1 117	11,7%	581	8,8%
4	1 056	11,1%	530	8,0%
5	787	8,3%	437	6,6%
Razem	6 130	64,2%	3 438	51,9%

* Zaangażowanie łączne (bilansowe i pozabilansowe) będące podstawą do wyliczania limitu koncentracji w stosunku do funduszy własnych Banku.

Suma dużych zaangażowań wyniosła na koniec 2007 roku 56% funduszy własnych Banku, wobec limitu 800% funduszy własnych.

Ryzyko koncentracji kredytowej wobec regionów geograficznych monitorowane jest:

- dla instytucji finansowych – według kraju pochodzenia centrali kontrahenta,
- dla pozostałych klientów – wg podziału regionalnego jednostek organizacyjnych Banku udzielających kredyty.

W celu dywersyfikacji geograficznej ekspozycji Banku wobec instytucji finansowych w Banku stosowane są

limity łącznego zaangażowania wobec poszczególnych krajów.

Tabela 2.9

STRUKTURA GEOGRAFICZNA ZAANGAŻOWAŃ WOBEC BANKÓW

Kraj	Grupa PKO BP SA	
	2007	2006
Niemcy	17,7%	6,7%
Polska	11,5%	22,3%
Austria	10,3%	14,4%
USA	8,7%	5,4%
Francja	7,8%	12,7%
Irlandia	7,1%	2,9%
Belgia	6,5%	4,2%
Hiszpania	6,4%	4,7%
Portugalia	4,7%	3,1%
Wielka Brytania	4,1%	9,4%
Pozostałe	15,3%	14,0%
Razem	100,0%	100,0%

Na dzień 31.12.2007 roku nie występował istotny poziom koncentracji geograficznej w portfelu kredytowym Grupy Kapitałowej (tabela 2.10). Około połowa portfela kredytowego skupiona jest w trzech regionach: mazowieckim, śląsko-opolskim i wielkopolskim, które jednocześnie charakteryzują się największym potencjałem ekonomicznym. Portfel kredytów KREDOBANK SA, udzielonych klientom ukraińskim, wyniósł ok. 2% łącznego portfela Grupy Kapitałowej.

Tabela 2.10

KONCENTRACJA GEOGRAFICZNA RYZYKA KREDYTOWEGO

Region	Grupa PKO BP SA	
	2007	2006
mazowiecki	17,7%	21,2%
śląsko-opolski	13,2%	13,8%
wielkopolski	10,5%	9,4%
małopolsko-świętokrzyski	8,9%	7,8%
dolnośląski	8,0%	7,5%
lubelsko-podkarpacki	6,9%	6,9%
zachodnio-pomorski	7,0%	6,5%
łódzki	6,7%	6,4%
pomorski	6,5%	5,7%
kujawsko-pomorski	5,6%	5,5%
warmińsko-mazurski	3,7%	3,5%
podlaski	3,2%	2,6%
pozostałe*	0,1%	0,9%
UKRAINA	2,1%	2,2%
Razem	100,0%	100,0%

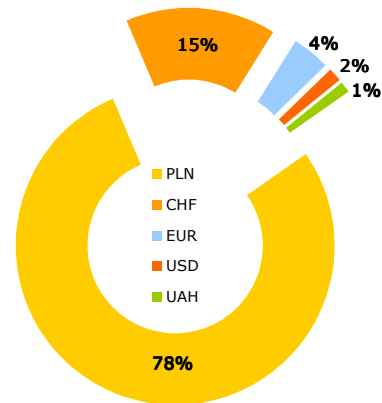
* Kredyty udzielane centralnie, dla których nie jest stosowany podział geograficzny.

Poziom ryzyka koncentracji kredytowej w walutach obcych jest stosunkowo niewielki. W 2007 roku nastąpił spadek udziału kredytów denominowanych

w walutach obcych w łącznym portfelu kredytowym do poziomu 21,6% (efekt zmiany polityki udzielania kredytów na zakup nieruchomości w walutach obcych).

Wykres 2.2

STRUKTURA WALUTOWA PORTFELA KREDYTOWEGO GRUPA PKO BP SA

Ryzyko koncentracji kredytowej monitorowane jest również w stosunku do branż gospodarczych wyznaczanych na podstawie klasyfikacji PKD działalności prowadzonej przez klientów instytucjonalnych. W przypadku branż o wyższym poziomie ryzyka Bank stosuje limity ograniczające skalę zaangażowania Banku wobec tych branż.

Na dzień 31.12.2007 roku nie występował istotny poziom koncentracji kredytowej wobec grup branż (tabela 2.11).

Tabela 2.11

KONCENTRACJA BRANŻOWA RYZYKA KREDYTOWEGO

Sekcja	Opis sekcji	Grupa PKO BP SA	
		2007	2006
D	Przetwórstwo przemysłowe	24,7%	22,7%
G	Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	17,5%	14,7%
L	Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe, społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne	12,9%	26,6%
K	Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	10,5%	8,7%
F	Budownictwo	5,0%	3,4%
E	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę	4,2%	6,9%
	Pozostałe zaangażowanie	25,2%	17,1%
Razem		100,0%	100,0%

Ze względu na szczególny profil ryzyka kredytowego związanego z kredytami na finansowanie nieruchomości dla klientów indywidualnych, Bank ustala na ten portfel limity uwzględniające m. in.: sektor gospodarki, grupę podmiotów, rodzaj transakcji kredytowej, długość okresu umowy,

walutę transakcji kredytowej oraz przyjęte zabezpieczenia.

RAPORTOWANIE RYZYKA

W Banku sporządzane są miesięczne i kwartalne raporty nt. ryzyka kredytowego, którego odbiorcami są KZAP, KKB, Zarząd Banku i Rada Nadzorcza Banku. Raporty zawierają informację o historycznej wysokości ryzyka kredytowego oraz o prognozie poziomu ryzyka kredytowego. Poza informacją dla Banku, raporty zawierają również informację o poziomie ryzyka kredytowego dwóch spółek zależnych Grupy Kapitałowej – KREDOBANK SA i BFL SA, w których występuje istotny poziom ryzyka kredytowego.

INSTYTUCJE FINANSOWE I INSTRUMENTY POCHODNE

Instrumenty pochodne stosowane w Banku

W ramach swojej działalności Bank wykorzystuje różnego typu pochodne instrumenty finansowe służące do celów zarządzania ryzykiem związanym z prowadzoną działalnością. Podstawowymi rodzajami ryzyka związanymi z instrumentami pochodnymi są ryzyko rynkowe i ryzyko kredytowe. Bank zawiera transakcje dotyczące instrumentów pochodnych głównie z innymi bankami.

Większość instrumentów pochodnych stosowanych przez Bank stanowią kontrakty terminowe. Najczęściej wykorzystywanymi typami instrumentów pochodnych są: IRS, FRA, FX Swap, CIRS, Forward (tabela 2.12).

Tabela 2.12

POCHODNE INSTRUMENTY FINANSOWE*

	Grupa PKO BP SA			
	2007			
	Wartość nominalna		Wartość godziwa	
	Zakup	Sprzedaż	Ujemna	Dodatnia
Transakcje walutowe (rynek pozagiełdowy)	15 291	15 174	321	528
Swap walutowy	2 114	2 104	67	73
Forward walutowy	1 470	1 480	36	28
Opcje	657	734	16	15
Cross Currency IRS	11 049	10 856	201	411
Transakcje stopy procentowej	198 683	187 386	959	1 029
Swap na stopę procentową (IRS)	124 823	124 823	814	882
Forward Rate Agreement (FRA)	73 860	62 563	145	147
Pozostałe transakcje	248	22	0	0
Transakcje futures na obligacje	14	14	0	0
Transakcje futures na WIG	0	6	0	0
Opcje na WIG	2	2	0	0
Kredytowe transakcje pochodne	231	0	0	0
Razem instrumenty pochodne	214 221	202 582	1 280	1 557

*Wartości nominalne instrumentów bazowych i wartość godziwa pochodnych instrumentów finansowych.

Instrument pochodny staje się aktywem, jeśli jego wartość godziwa jest dodatnia, a zobowiązaniem w przypadku, gdy jego wartość godziwa jest ujemna.

Wartość godziwą instrumentów finansowych znajdujących się w obrocie na rynku stanowi cena rynkowa, pomniejszona o koszty związane z przeprowadzeniem transakcji. W pozostałych przypadkach jest to wartość godziwa określona na podstawie modelu wyceny, do którego dane pobrano z aktywnego rynku. Wykorzystywane techniki bazują między innymi na modelach zdyskontowanych przepływów pieniężnych, modelach opcji oraz krzywych dochodowości.

Do celów oszacowania wymogów kapitałowych dla instrumentach pochodnych (ryzyko kredytowe oraz ryzyko kredytowe kontrahenta) Bank stosuje metodę wyceny rynkowej.

W Banku występują wbudowane instrumenty pochodne, które stanowią składniki zawartych umów zarówno o charakterze finansowym, jak i niefinansowym, a całość lub część przepływów pieniężnych związanych z takimi umowami zmienia się w sposób podobny do tego, jaki powodowałby samodzielny instrument pochodny.

Umowy posiadające wbudowane instrumenty pochodne są przez Bank monitorowane oraz podlegają okresowej wycenie.

Instrumenty pochodne podlegające wydzieleniu z umów zasadniczych i osobnemu ujęciu w księgach rachunkowych wyceniane są według wartości godziwej. Wycena prezentowana jest w bilansie w pozycji „Pochodne instrumenty finansowe”. Zmiany w wycenie do wartości godziwej instrumentów pochodnych odnoszone są do rachunku zysków i strat do pozycji wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej.

Skala działalności Grupy Kapitałowej w zakresie wbudowanych instrumentów pochodnych w 2007 roku była niewielka.

Polityka ustalania limitów kredytowych i zabezpieczenia instrumentów pochodnych

W celu ograniczenia ryzyka kredytowego transakcji pochodnych Bank zawiera umowy ramowe, mające na celu zabezpieczenie roszczeń Banku wobec kontrahentów, wynikających z transakcji pochodnych przez kompensację wymagalnych zobowiązań stron (redukcja ryzyka rozliczeniowego) oraz niewymagalnych zobowiązań stron (redukcja ryzyka przedrozliczeniowego).

Umowy ramowe zawierane są z kontrahentami zagranicznymi zgodnie ze standardami wypracowanymi przez ISDA (International Swaps and Derivatives Association) oraz ISMA (International Securities Market Association), a z kontrahentami krajowymi zgodnie ze standardami wypracowanymi przez ZBP (Związek Banków Polskich). Umowy ramowe mające za przedmiot transakcje dłużnymi papierami wartościowymi z krajowymi instytucjami finansowymi, zawierane są w oparciu o wewnętrzny standard Banku. W celu ograniczenia ryzyka kredytowego, w przypadkach planowanego rozszerzenia skali operacji z instytucją finansową na

podstawie umowy ramowej, strony zawierają umowę zabezpieczającą CSA (Credit Support Annex). Na podstawie umowy zabezpieczającej każda ze stron, po spełnieniu przesłanek określonych w tej umowie, zobowiązuje się do ustanowienia stosownego zabezpieczenia wraz z prawem do jego potrącenia.

W Banku wypracowano standard podpisywania umów ramowych ISDA, który określa tryb postępowania podczas negocjacji oraz w trakcie podpisywania i administrowania umowami ramowymi oraz umowami zabezpieczającymi, zawieranymi z krajowymi bankami i instytucjami finansowymi oraz umowami ramowymi i załącznikami wsparcia kredytowego zawieranymi z bankami zagranicznymi i instytucjami kredytowymi.

Zawierane przez Bank umowy ISMA i CSA zawierają zapisy określające dopuszczalną różnicę pomiędzy ekspozycją kredytową a wartością zabezpieczenia.

Umowy CSA, będące aneksami do umów ISDA, dopuszczają dwie formy zabezpieczenia: gotówkowe oraz w postaci papierów wartościowych.

Na koniec 2007 roku Bank posiadał podpisanych 21 umów ramowych z bankami krajowymi i 28 z bankami zagranicznymi i instytucjami kredytowymi. Dodatkowo Bank jest stroną 9 umów CSA umożliwiających zabezpieczenie ekspozycji z tytułu instrumentów pochodnych i 2 umów ISMA dających możliwość kompensacji zobowiązań wynikających z transakcji REPO i BSB/SBB.

Bank wymaga od kontrahenta ustanowienia dodatkowego zabezpieczenia np. w postaci blokady na rachunku papierów wartościowych w przypadku gdy planowana wielkość współpracy z kontrahentem przekracza wysokość przyznanego mu limitu. Zabezpieczone pozostają również transakcje objęte umową CSA, w przypadku gdy wielkość ekspozycji przekracza określoną w umowie wartość progową.

Zawarcie umowy ramowej z kontrahentem stanowi podstawę weryfikacji wysokości wewnętrznego limitu na kontrahenta oraz długości okresów zaangażowań Banku w terminowe transakcje finansowe lub operacje sprzedaży papierów wartościowych ze zobowiązaniem do ich odkupu. Limit na klienta ustalany jest w oparciu o wewnętrzną ocenę (rating wewnętrzny), a także w oparciu o wielkość funduszy własnych Banku i klienta.

W przypadku dokonywania transakcji kredytowych z instytucjami finansowymi mającymi siedzibę za granicą Rzeczypospolitej Polskiej stosuje się międzynarodowe standardy umów kredytowych Loan Market Association.

Zabezpieczenie transakcji zawieranych na rynku międzybankowym odbywa się w ramach umów CSA. Podpisane przez Bank umowy ustalają dla każdego kontrahenta z osobną stałą wartością dopuszczalnej niezabezpieczonej ekspozycji. W umowach dotychczas zawartych przez Bank nie występują zapisy, które nakładałyby konieczność zapewnienia dodatkowego zabezpieczenia w przypadku obniżenia ratingu jednej ze stron. Na koniec 2007 roku Bank

dotąd posiadał, zabezpieczoną blokadą na polskich bonach skarbowych, lokatę na kwotę 50 mln CHF.

Dodatnia wartość godziwa brutto kontraktów zawartych z instytucjami finansowymi na koniec 2007 roku wyniosła 1,3 mld zł. Wartość tę obliczono sumując dodatnie rynkowe wartości dla wszystkich trwających transakcji. Wartość netto ekspozycji kredytowej po uwzględnieniu saldowania transakcji dla kontrahentów posiadających umowy ramowe wyniosła ok. 413 mln zł. Korzyści z saldowania wyniosły ok. 885 mln zł (nie zostały one uwzględnione przy wyliczeniu wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka kredytowego, o czym jest mowa w rozdziale nr 4 „Wymogi kapitałowe (filary I)”).

Na dzień 31.12.2007 roku Bank nie posiadał żadnych kredytowych transakcji pochodnych zawartych na zlecenie klientów lub w celach spekulacyjnych.

Na dzień 31.12.2007 roku w Banku nie występowały przeterminowane instrumenty pochodne. W przypadku wystąpienia sytuacji, w której klient/kontrahent nie wywiązały się ze swojego zobowiązania z tytułu rozliczenia takiego instrumentu, kwota rozliczenia byłaby zaewidencjonowana jako należność, wyceniana w wartości nominalnej skorygowanej o należne odsetki oraz pomniejszona odpowiednio o kwotę utworzonych odpisów z tytułu utraty jej wartości.

Jakość kredytowa kontrahentów

Znaczna część instytucji finansowych, z którymi Bank zawiera transakcje na rynku międzybankowym, posiada wysoki poziom ratingów zewnętrznych – A lub AA (tabela 2.13).

Tabela 2.13

JAKOŚĆ ZAANGAŻOWAŃ WOBEC BANKÓW

Rating	Bank PKO BP SA
	2007
AAA	0,0%
AA	41,4%
A	49,7%
BBB	1,9%
B	3,2%
Brak ratingu	3,9%
Razem	100,0%

Powyższe zestawienie bazuje na ratingach zewnętrznych przyznanych przez agencje Moody's, Standard&Poor's i Fitch zmapowanych na jednolitą skalę ratingową.

Kredytowe instrumenty pochodne

W celu ograniczenia ryzyka kredytowego Bank zawiera umowy o kredytowy instrument pochodny lub inne umowy, na podstawie których następuje

przeniesienie całości lub części ryzyka związanego z wierzytelnościami Banku.

Na koniec 2007 roku Bank posiadał zawarte kredytowe instrumenty pochodne – umowy CDS z dwoma kontrahentami zabezpieczające transakcje zakupu papierów wartościowych od 9 podmiotów finansowych na łączną kwotę ok. 230 mln zł. Kontrahenci ci posiadają wysokie ratingi wiarygodności kredytowej na poziomie AA.

Ryzyko kredytowe instytucji finansowych

PKO BP SA aktywnie współpracuje na rynku hurtowym z instytucjami finansowymi, których siedziby znajdują się na terenie 48 krajów. Bank, w ramach wyznaczonych limitów, może zawierać transakcje z ponad 300 kontrahentami, w tym z: bankami krajowymi i zagranicznymi, zakładami ubezpieczeń, funduszami emerytalnymi i inwestycyjnymi. Zakres zawieranych transakcji obejmuje transakcje lokacyjno-depozytowe, transakcje na papierach wartościowych, wymiany walutowej oraz transakcje pochodne.

Bank na bieżąco monitoruje sytuację finansową kontrahentów oraz ustala adekwatne do wysokości ponoszonego ryzyka limity na ekspozycję przedrozdliczeniową i rozliczeniową pojedynczych kontrahentów. Integralnym narzędziem zarządzania ryzykiem kredytowym instytucji finansowych są umowy ramowe podpisywane z kontrahentami na bazie standardów ISDA oraz ZBP. Zaangażowanie wobec instytucji finansowych na rynku hurtowym charakteryzuje wysoka jakość i niski poziom generowanego ryzyka kredytowego, potwierdzone ratingami zewnętrznymi nadawanymi przez agencje ratingowe, jak również ratingami wewnętrznymi Banku przyznanymi kontrahentom.

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM W SPÓŁKACH ZALEŻNYCH GRUPY

Spółki zależne Grupy Kapitałowej, w których występuje istotny poziom ryzyka kredytowego (KREDOBANK SA, BFL SA) zarządzają ryzykiem kredytowym indywidualnie, przy czym stosowane metodologie oceny i pomiaru ryzyka kredytowego dostosowane są do metodologii stosowanych w PKO BP SA, przy uwzględnieniu specyfiki działalności.

Zmiana rozwiązań stosowanych przez spółki zależne Grupy Kapitałowej jest każdorazowo uzgadniana z jednostkami odpowiedzialnymi za zarządzanie ryzykiem w Banku.

BFL SA oraz KREDOBANK SA cyklicznie dokonują pomiaru ryzyka kredytowego, a wyniki tego pomiaru przekazują do Banku.

Instrumenty pochodne w spółkach zależnych Grupy

Spółki zależne Grupy wprowadziły regulacje wewnętrzne dotyczące zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych – po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do poszczególnych spółek przez Bank. Regulacje te określają sposoby i tryb zajmowania pozycji w instrumentach pochodnych przez spółki zależne.

Pozycje zajmowane przez spółki zależne w określonych instrumentach pochodnych wyznacza się w sposób analogiczny jak pozycje zajmowane przez Bank w tych instrumentach pochodnych, z uwzględnieniem specyfiki działalności gospodarczej spółek.

KREDOBANK SA nie zawiera transakcji instrumentami pochodnymi z uwagi na zakaz wydany przez ukraiński nadzór bankowy, natomiast pozostałe spółki zależne Grupy Kapitałowej mogą zawierać transakcje instrumentami pochodnymi wyłącznie w celu zabezpieczania ryzyka wynikającego z działalności podstawowej danej spółki (portfel bankowy).

EKSPOZYCJE KAPITAŁOWE W PORTFELU BANKOWYM

Ekspozycje kapitałowe w portfelu bankowym Grupy Kapitałowej PKO BP SA ze względu na cel nabycia dzielą się na dwie grupy:

- akcje i udziały – zaangażowania wobec jednostek współzależnych i stowarzyszonych (z wyłączeniem akcji i udziałów stanowiących pomniejszenia funduszy własnych Grupy Kapitałowej) oraz wobec innych jednostek z mniejszościowym udziałem PKO BP SA i spółek zależnych Grupy Kapitałowej. Celem nabycia tych aktywów jest uzyskanie przychodów kapitałowych (dywidend) oraz zwrotu z inwestycji w wyniku sprzedaży lub umorzenia akcji i udziałów a także udział PKO BP SA w rozwoju rynku finansowego;
- jednostki uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania – obejmujące inwestycje spółki PKO TFI SA w jednostki uczestnictwa zarządzanych przez siebie nowych funduszy inwestycyjnych. Celem nabycia tych aktywów jest zdobycie, zgodnie ze statutem PKO TFI SA, środków wymaganych do powstania funduszu.

Tabela 2.14

EKSPOZYCJE KAPITAŁOWE - PORTFEL BANKOWY

	Grupa PKO BP SA			
	2007		2006	
	wartość bilansowa	wartość godziwa*	wartość bilansowa	wartość godziwa*
Łącznie	170	170	175	175
Udziały w innych podmiotach	58	58	60	60
Kapitałowe papiery wartościowe	112	112	116	116
akcje w jednostkach notowanych na rynku regulowanym**	79	79	85	85
akcje w spółkach nienotowanych na rynku regulowanym	11	11	11	11
jednostki uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania	22	22	19	19

* Szacowana wartość godziwa.

** Wartość godziwa papierów notowanych na giełdzie jest równa ich wartości rynkowej.

Metody wyceny i stosowane zasady rachunkowości

Akcje i udziały w jednostkach współzależnych i stowarzyszonych wyceniane są metodą praw własności (cena nabycia skorygowana o udział w zmianie aktywów netto spółki od dnia nabycia do dnia wyceny) z uwzględnieniem odpisu z tytułu utraty wartości. Na każdy dzień bilansowy oceniane jest istnienie przesłanek, które wskazują, czy wystąpiła utrata wartości inwestycji dokonanych w jednostkach stowarzyszonych i współzależnych.

W przypadku istnienia takiej przesłanki dokonywane jest oszacowanie wartości użytkowej inwestycji lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży, w zależności od tego, która z nich jest wyższa. Prognoza wartości użytkowej jest szacowana metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych przy założeniu dalszego posiadania akcji lub udziałów. Prognozy dotyczące przepływów pieniężnych są opracowane na podstawie planów finansowych jednostek obejmujących okres od 3 do 5 lat z wykorzystaniem zróżnicowanych stóp dyskontowych dostosowanych do specyfiki działalności poszczególnych jednostek.

Akcje i udziały w innych jednostkach wyceniane są:

- według wartości godziwej ustalonej w następujący sposób:
  - według wartości rynkowej dla akcji, dla których istnieje aktywny rynek,
  - jako otrzymana bieżąca oferta kupna lub w drodze wyceny przez wyspecjalizowany podmiot zewnętrzny świadczący tego rodzaju usługi, dla akcji i udziałów, dla których nie istnieje aktywny rynek;
- według ceny nabycia pomniejszonej o odpis z tytułu utraty wartości dla akcji udziałów, dla których nie ma możliwości wiarygodnego ustalenia wartości godziwej.

Skutki zmiany wartości godziwej akcji i udziałów odnosi się na kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny, z wyjątkiem odpisów z tytułu utraty wartości, które ujmowane są w rachunku zysków i strat. Pozycja dotycząca kapitału z aktualizacji wyceny podlega rozliczeniu do rachunku zysków i strat w momencie sprzedaży aktywa bądź wystąpienia utraty jego wartości. W przypadku wystąpienia trwałej utraty wartości wskazanego aktywa, wcześniej ujęte zwiększenia wartości z przeszacowania do wartości godziwej pomniejszają kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny. Jeżeli kwota uprzednio ujętych przychodów jest niewystarczająca na pokrycie trwałej utraty wartości, różnicę odnosi się do rachunku zysków i strat.

Odpisów z tytułu utraty wartości nie odwraca się poprzez rachunek zysków i strat w odniesieniu do akcji i udziałów w innych jednostkach tj. wszelkie późniejsze wzrosty wartości godziwej ujmuje się w kapitale z aktualizacji wyceny.

Jednostki uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania wyceniane są według wartości godziwej ze skutkiem odnoszonym do rachunku zysków i strat.

Dywidendy z tytułu ekspozycji kapitałowych są wykazywane w rachunku zysków i strat w momencie ustanowienia prawa jednostki do otrzymania płatności.

W 2007 roku Grupa Kapitałowa PKO BP SA wypracowała zysk ze sprzedaży i likwidacji ekspozycji kapitałowych w łącznej wysokości 12 mln złotych.

Na koniec 2007 roku niezrealizowana strata Grupy Kapitałowej PKO BP SA związana z przeszacowaniem

ekspozycji kapitałowych wyniosła łącznie 9,7 mln złotych.

2.2. RYZYKO OPERACYJNE

Ryzyko operacyjne jest rozumiane jako ryzyko powstania straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi i systemów lub zdarzeń zewnętrznych.

Przepisy wewnętrzne Banku jednoznacznie określają podział kompetencji w obszarze zarządzania ryzykiem operacyjnym. Zgodnie z tymi przepisami, całością zagadnień związanych z zarządzaniem ryzykiem operacyjnym nadzoruje Zarząd Banku, który:

- wyznacza cele zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- ustala politykę w zakresie ryzyka operacyjnego,
- akceptuje raporty na temat ryzyka operacyjnego.

Zarządzanie ryzykiem operacyjnym odbywa się na płaszczyźnie rozwiązań systemowych, jak i bieżącego zarządzania tym ryzykiem.

Systemowe zarządzanie ryzykiem operacyjnym polega na tworzeniu przepisów wewnętrznych oraz innych rozwiązań związanych z ryzykiem operacyjnym między innymi w zakresie:

- zasobów ludzkich,
- organizacji Banku,
- rachunkowości,
- teleinformatyki,
- bezpieczeństwa,
- procesów wewnętrznych,
- procesów obsługi klientów,
- powierzania wykonywania czynności bankowych i faktycznych podmiotom zewnętrznym.

Systemowe zarządzanie ryzykiem operacyjnym prowadzone jest w sposób scentralizowany na poziomie Centrali Banku. W każdej linii biznesowej i linii wsparcia wyznaczona została komórka odpowiedzialna za identyfikację i monitorowanie zagrożeń operacyjnych w nadzorowanych produktach lub procesach wewnętrznych oraz podejmowanie działań niezbędnych dla zapewnienia akceptowalnego poziomu ryzyka operacyjnego.

Bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym polega na:

- zapobieganiu zdarzeniom operacyjnym powstającym przy realizacji produktów, w procesach wewnętrznych oraz systemach,
- podejmowaniu działań zmierzających do ograniczenia liczby i skali występujących zagrożeń (zdarzeń operacyjnych),
- likwidowaniu negatywnych skutków zdarzeń operacyjnych,
- rejestrowaniu danych o zdarzeniach operacyjnych.

Bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym realizowane jest przez każdą jednostkę organizacyjną Banku.

Istotną rolę w procesie zarządzania ryzykiem operacyjnym pełni Pion Ryzyka Bankowego, który koordynuje identyfikację, pomiar, monitorowanie i raportowanie ryzyka operacyjnego w skali całej Grupy Kapitałowej PKO BP SA.

OGRANICZANIE RYZYKA OPERACYJNEGO

W celu ograniczenia ekspozycji na ryzyko operacyjne w Banku stosowane są różnego rodzaju rozwiązania takie jak:

- instrumenty kontrolne,
- instrumenty zarządzania zasobami ludzkimi (dobór kadr, podnoszenie kwalifikacji pracowników, systemy motywacyjne),
- wyznaczenie wartości progowych kluczowych wskaźników ryzyka (KRI),
- plany awaryjne,
- ubezpieczenia,
- outsourcing.

Doboru instrumentów służących do ograniczania ryzyka operacyjnego dokonuje się między innymi w zależności od:

- dostępności i adekwatności instrumentów ograniczających ryzyko,
- charakteru działalności lub procesu, w którym zidentyfikowano ryzyko operacyjne,
- istotności ryzyka,
- kosztu zastosowania instrumentu.

Dodatkowo regulacje wewnętrzne Banku przewidują obowiązek niepodejmowania zbyt ryzykownej działalności, a w przypadku, gdy działalność taka jest prowadzona – wycofania się z niej lub ograniczenia jej zakresu. Poziom ryzyka operacyjnego uznaje się za nadmierny, gdy potencjalne korzyści z prowadzenia danego rodzaju działalności są niższe od potencjalnych strat operacyjnych.

OCENA RYZYKA OPERACYJNEGO

Ocena ryzyka operacyjnego jest przeprowadzana z wykorzystaniem:

- zgromadzonych danych o zdarzeniach operacyjnych,
- wyników audytu wewnętrznego,
- wyników kontroli wewnętrznej funkcjonalnej,
- wyników samooceny ryzyka operacyjnego,
- kluczowych wskaźników ryzyka (KRI).

Bank regularnie monitoruje poziom KRI oraz zdarzenia operacyjne przekraczające kwotę progową określoną dla ryzyka operacyjnego.

RAPORTOWANIE RYZYKA

Raportowanie informacji dotyczących ryzyka operacyjnego Banku i spółek zależnych Grupy Kapitałowej prowadzone jest w cyklach półrocznych. Odbiorcami raportów są Zarząd Banku oraz Rada Nadzorcza Banku. Raporty zawierają informacje na temat:

- profilu ryzyka operacyjnego Banku wynikającego z procesu identyfikacji i oceny zagrożeń,
- wyników oceny i monitorowania ryzyka operacyjnego,
- zdarzeń operacyjnych i ich skutków finansowych,
- najważniejszych projektów i przedsięwzięć z zakresu zarządzania ryzykiem operacyjnym.

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM W SPÓŁKACH ZALEŻNYCH GRUPY

Pozostałe spółki zależnych Grupy Kapitałowej zarządzają ryzykiem operacyjnym zgodnie z zasadami zarządzania tym ryzykiem w PKO BP SA, z uwzględnieniem specyfiki i skali działalności poszczególnych spółek.

W 2007 roku spółki zależne Grupy Kapitałowej doskonały proces zarządzania ryzykiem operacyjnym wprowadzając nowe rozwiązania w zakresie identyfikacji ryzyka operacyjnego, klasyfikacji zdarzeń operacyjnych oraz wyliczenia wymogu kapitałowego na ryzyko operacyjne.

2.3. RYZYKO RYNKOWE

Ryzyko rynkowe jest rozumiane jako ryzyko poniesienia straty na skutek niekorzystnych zmian parametrów rynkowych takich jak stopa procentowa i kurs walutowy oraz ryzyko utraty płynności. Ryzyko rynkowe obejmuje: ryzyko stopy procentowej, ryzyko walutowe oraz pogorszenie warunków płynności.

Bank i spółki zależne Grupy Kapitałowej kierują się następującymi zasadami zarządzania ryzykiem rynkowym:

- podejmowane są działania w celu utrzymania poziomu ryzyka w ramach przyjętego profilu ryzyka,
- utrzymany jest akceptowalny poziom płynności, którego podstawą jest utrzymanie odpowiedniego poziomu aktywów płynnych,
- główne źródło finansowania aktywów Banku stanowią stabilne środki finansowania, przede wszystkim stabilna baza depozytowa,
- pozycja walutowa jest domykana w ramach przyjętych limitów na ryzyko walutowe,
- wynik Banku jest optymalizowany przy uwzględnieniu akceptowalnego poziomu ryzyka stopy procentowej.

POMIAR RYZYKA RYNKOWEGO

W celu określenia poziomu ryzyka rynkowego Bank wykorzystuje różne metody jego pomiaru i oceny, w tym:

- dla ryzyka stopy procentowej: model wartości zagrożonej (VaR), testy warunków skrajnych oraz miary wrażliwości dochodu odsetkowego;
- dla ryzyka walutowego: model wartości zagrożonej (VaR) oraz testy warunków skrajnych;
- dla ryzyka płynności: metoda kontraktowej i urealnionej luki płynności, metoda nadwyżki płynności, badanie stabilności portfela depozytów i kredytów oraz analizy szokowe.

Wartość zagrożona (VaR) definiowana jest jako potencjalna wartość straty, wynikająca ze zmiany wartości bieżącej przepływów pieniężnych z instrumentów finansowych lub jako potencjalna wartość straty na utrzymywanych pozycjach walutowych z tytułu zmian kursu walutowego, przy założeniu określonego poziomu ufności oraz okresu utrzymywania pozycji. Do wyznaczania VaR dla

potrzeb zarządzania ryzykiem rynkowym stosuje się metodę wariacji – kowariancji przy poziomie ufności 99%. Do zarządzania ryzykiem stopy procentowej oraz walutowym wykorzystuje się między innymi wartość VaR wyznaczoną dla poszczególnych instrumentów finansowych oraz dla portfeli Banku, a także w podziale na rodzaje działalności Banku.

Testy warunków skrajnych (tzw. stress-testy) służą do oszacowania potencjalnych strat z pozycji w stopie procentowej oraz potencjalnych strat z pozycji walutowej w przypadku sytuacji na rynku, która nie jest standardowo opisana za pomocą miar statystycznych. W Banku są stosowane następujące rodzaje scenariuszy:

- dla ryzyka stopy procentowej:
  - scenariusze hipotetyczne – w których arbitralnie przyjmowane są zmiany stóp procentowych (równoległe przesunięcie krzywych stóp procentowych w walutach: PLN, EUR, USD, CHF i GBP o ± 50 pb. oraz o ± 200 pb., oraz nierównoległe przesunięcia krzywych dochodowości);
  - scenariusze historyczne – w których zmiany stóp procentowych są przyjmowane na podstawie zachowań stóp procentowych w przeszłości;
- dla ryzyka walutowego:
  - scenariusze hipotetyczne – w których przyjmuje się hipotetyczną aprecjację lub deprecjację kursów walutowych (10-procentową oraz 50-procentową),
  - scenariusze historyczne – scenariusze zachowań kursów walutowych zaobserwowane w przeszłości;
- dla ryzyka płynności:
  - scenariusze masowego wycofywania depozytów przez klientów niefinansowych.

W procesie pomiaru ryzyka stopy procentowej Bank przyjął założenie, iż wartość przyszłych wcześniejszych spłat kredytów oraz wypłata depozytów o nieustalonym terminie wymagalności są zastępowane odpowiednio przez przyszłą sprzedaż kredytów oraz przyszłe złożone depozyty o nieustalonym terminie wymagalności. Założenie to wynika ze stosowanych rodzajów oprocentowania dla produktów kredytowych i depozytowych Banku.

Dla celów zarządzania płynnością Bank określa:

- kontraktową lukę płynności – zestawienie wszystkich pozycji bilansu ze względu na ich zapadalność i wymagalność,
- urealną lukę płynności – zestawienie poszczególnych kategorii bilansu ze względu na termin zapadalności lub wymagalności,
- nadwyżkę płynności – różnicę pomiędzy najbardziej płynnymi aktywami a oczekiwanymi i potencjalnymi zobowiązaniami, które stają się wymagalne w danym okresie.

NARZĘDZIA ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

Do podstawowych narzędzi zarządzania ryzykiem rynkowym w Banku należą:

- limity i wartości progowe na poszczególne rodzaje ryzyka rynkowego,

- określenie dopuszczalnych rodzajów transakcji, narażonych na dany rodzaj ryzyka rynkowego,
- transakcje zapewniające długoterminowe finansowanie działalności kredytowej.

W zakresie ograniczania ryzyka stopy procentowej Bank określił limity i wartości progowe dotyczące m. in. stopnia wrażliwości cenowej i wrażliwości dochodu odsetkowego, wysokości strat oraz dopuszczalnych instrumentów pochodnych wrażliwych na zmiany stóp procentowych. Limity te zostały wyznaczone dla poszczególnych portfeli Banku.

W zakresie ograniczania ryzyka walutowego Bank określił limity m. in. na: wysokość pozycji walutowej, wartość zagrożoną obliczaną w horyzoncie 10-dniowym oraz stratę dzienną z transakcji spekulacyjnych na rynku walutowym.

W zakresie ograniczania ryzyka płynności Bank określił limity i wartości progowe zarówno dla miar płynności bieżącej, jak i dla miar płynności średnio- i długoterminowej.

RYZYKO STOPY PROCENTOWEJ

W 2007 roku ryzyko stopy procentowej Grupy Kapitałowej PKO BP SA kształtowało się na niskim poziomie. Było ono zdeterminowane głównie ryzykiem niedopasowania terminów przeszacowań aktywów i zobowiązań.

Na koniec 2007 roku Grupa Kapitałowa PKO BP SA posiadała złotową skumulowaną lukę ujemną w PLN w horyzoncie do 1 miesiąca oraz skumulowaną lukę dodatnią w pozostałych przedziałach. Ekspozycja Grupy Kapitałowej PKO BP SA na ryzyko złotowej stopy procentowej na koniec roku 2007 roku składała się głównie z ekspozycji Banku. Ryzyko złotowej stopy procentowej, generowane przez pozostałe spółki zależne Grupy nie wpływało w istotny sposób na ryzyko stopy procentowej całej Grupy i tym samym nie zmieniało istotnie jej profilu ryzyka.

Ekspozycja Grupy Kapitałowej na ryzyko stopy procentowej w USD składała się zarówno z ekspozycji Banku, jak i ekspozycji spółek zależnych Grupy Kapitałowej. Ryzyko stopy procentowej spółek zależnych zmniejszało ryzyko stopy procentowej Grupy w przedziale od 1 do 3 miesięcy. Ryzyko stopy procentowej spółek zależnych zwiększało ryzyko stopy procentowej Grupy Kapitałowej we wszystkich przedziałach do 1 miesiąca oraz powyżej 3 miesięcy.

Ekspozycja Grupy Kapitałowej na ryzyko stopy procentowej w EUR i CHF składała się głównie z ekspozycji Banku. Ryzyko stopy procentowej w tych walutach generowane przez spółki zależne Grupy Kapitałowej nie wpływało w istotny sposób na ryzyko stopy procentowej Grupy i tym samym nie zmieniało jej profilu ryzyka.

Ekspozycja Grupy Kapitałowej na ryzyko stopy procentowej kształtowała się w ramach przyjętych limitów.

Poniższe tabele przedstawiają luki przeszacowań według stanu na 31.12.2007 roku w podziale na waluty.

Tabela 2.15

Luka przeszacowań złotowa (w PLN)								
	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Bank PKO BP SA								
Luka okresowa	-14 266	29 056	4 008	-8 716	-1 306	-202	153	8 727
Luka skumulowana	-14 266	14 790	18 798	10 082	8 776	8 574	8 727	-
Spółki zależne Grupy								
Luka okresowa	-85	-148	-135	53	28	-68	23	-332
Luka skumulowana	-85	-233	-368	-315	-287	-355	-332	-
RAZEM - Luka okresowa	-14 351	28 908	3 873	-8 663	-1 278	-270	175	8 395
RAZEM - Luka skumulowana	-14 351	14 557	18 430	9 766	8 489	8 219	8 395	-

Tabela 2.16

Luka przeszacowań USD (w USD)								
	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Bank PKO BP SA								
Luka okresowa	-196	161	-37	-46	0	5	-25	-138
Luka skumulowana	-196	-35	-72	-119	-119	-113	-138	-
Spółki zależne Grupy								
Luka okresowa	-121	-12	-27	-33	23	59	70	-41
Luka skumulowana	-121	-133	-159	-193	-170	-110	-41	-
RAZEM - Luka okresowa	-317	149	-63	-80	23	65	45	-178
RAZEM - Luka skumulowana	-317	-168	-231	-311	-288	-224	-178	-

Tabela 2.17

Luka przeszacowań EUR (w EUR)								
	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Bank PKO BP SA								
Luka okresowa	220	75	-12	-17	8	2	-47	228
Luka skumulowana	220	295	282	265	274	275	228	-
Spółki zależne Grupy								
Luka okresowa	-15	-33	-12	-11	7	18	1	-43
Luka skumulowana	-15	-47	-59	-70	-63	-45	-43	-
RAZEM - Luka okresowa	206	42	-24	-28	15	20	-46	185
RAZEM - Luka skumulowana	206	247	223	195	210	231	185	-

Tabela 2.18

Luka przeszacowań CHF (w CHF)								
	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Bank PKO BP SA								
Luka okresowa	3 153	-3 156	-1	-2	0	0	3	-4
Luka skumulowana	3 153	-3	-4	-7	-7	-7	-4	-
Spółki zależne Grupy								
Luka okresowa	-1	1	0	0	0	0	0	0
Luka skumulowana	-1	0	0	0	0	0	0	-
RAZEM - Luka okresowa	3 152	-3 155	-1	-2	0	0	3	-4
RAZEM - Luka skumulowana	3 152	-3	-4	-6	-6	-7	-4	-

VaR i analiza scenariuszy skrajnych warunków w zakresie aktywów finansowych Banku oraz Grupy Kapitałowej (łącznie dla portfela bankowego i handlowego) narażonych na ryzyko stopy procentowej na koniec odpowiednio 2007 roku oraz 2006 roku zostały przedstawione poniżej:

Tabela 2.19

Wrażliwość aktywów finansowych narażonych na ryzyko stopy procentowej

	2007		2006	
	VaR 10-dniowy	Stress-test +200 pb.	VaR 10-dniowy	Stress-test +200 pb.
Bank PKO BP SA	10,5	101,9	4,8	108,1
Pozostałe spółki Grupy	-	54,0	-	56,7
Razem	10,5	155,9	4,8	164,8

Na dzień 31.12.2007 roku wartość zagrożona na stopie procentowej Banku w horyzoncie 10-dniowym (VaR 10-dniowy) wyniosła 10,5 mln zł, co stanowiło ok. 0,11% funduszy własnych Banku.

Wyniki stress-testu pokazujące zmiany wartości rynkowej wynikające z przesunięcia krzywych dochodowości w podziale na poszczególne waluty zostały przedstawione w poniższej tabeli:

Tabela 2.20

Wyniki stress-testu - równoległe przesunięcie krzywych stóp procentowych o +200 pb.

Waluta	Bank		Pozostałe spółki Grupy		Razem	
	2007	2006	2007	2006	2007	2006
PLN	51,4	74,0	0,8	6,2	52,2	80,2
EUR	26,4	15,9	4,9	5,7	31,3	21,6
USD	9,9	27,7	48,3	57,2	58,2	84,9
CHF	14,4	9,6	0,0	0,0	14,4	9,6
GBP	0,1	0,2	0,0	0,0	0,1	0,2

Biorąc pod uwagę charakter prowadzonej działalności spółek zależnych Grupy Kapitałowej generujących największe ryzyko stopy procentowej (BFL SA oraz KREDOBANK SA) oraz specyfikę rynku, na którym działają spółki, Bank nie wyznacza skonsolidowanej miary wrażliwości VaR dla ryzyka stopy procentowej. Spółki te wykorzystują własne miary ryzyka do

zarządzania ryzykiem stopy procentowej. Miarę VaR 10-dniowy dla głównych walut stosuje KREDOBANK SA. Jej wartość na koniec 2007 roku wyniosła 3,5 mln zł.

RYZYKO WALUTOWE

W 2007 roku ryzyko kursu walutowego Grupy Kapitałowej kształtowało się na niskim poziomie, gdyż Bank, co do zasady, prowadzi politykę domykania pozycji walutowych.

VaR i analiza stress-testowa aktywów finansowych Banku oraz Grupy Kapitałowej (łącznie dla wszystkich walut) narażonych na ryzyko walutowe na koniec odpowiednio 2007 roku oraz 2006 roku przedstawiały się następująco:

Tabela 2.21

Wrażliwość aktywów finansowych narażonych na ryzyko walutowe

	2007		2006	
	VaR 10-dniowy	Stress-test $\pm 10\%$	VaR 10-dniowy	Stress-test $\pm 10\%$
Bank PKO BP SA	1,6	4,7	2,6	8,7
Pozostałe spółki Grupy	-	2,5	-	0,8
Razem	1,6	7,1	2,6	9,5

Podobnie jak przy ryzyku stopy procentowej, biorąc pod uwagę charakter prowadzonej działalności spółek zależnych Grupy Kapitałowej generujących największe ryzyko walutowe (BFL SA oraz KREDOBANK SA) oraz specyfikę rynku, na którym działają spółki, Bank nie wyznacza skonsolidowanej miary wrażliwości VaR dla ryzyka walutowego. Spółki te wykorzystują własne miary ryzyka do zarządzania ryzykiem walutowym. Miarę VaR 10-dniowy stosuje KREDOBANK SA. Jej wartość na koniec 2007 roku wyniosła 0,05 mln zł.

RYZYKO PŁYNNOŚCI

Poniższa tabela prezentuje dane dotyczące luki okresowej oraz skumulowanej luki okresowej Banku i spółek zależnych Grupy Kapitałowej, według stanu na koniec odpowiednio 2007 roku oraz 2006 roku.

Tabela 2.22

UREALNIONA LUKA PŁYNNOŚCI - AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA								
2007	a'vista	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-3 lata	3-5 lat	powyżej 5 lat
Bank PKO BP SA								
Luka okresowa	296	1 528	3 305	4 344	6 387	11 901	6 361	-34 122
Luka skumulowana	296	1 824	5 129	9 472	15 859	27 760	34 122	-
Spółki zależne Grupy								
Luka okresowa	50	-132	-221	-86	81	-92	466	-67
Luka skumulowana	50	-82	-303	-389	-307	-399	67	-
RAZEM - Luka okresowa	346	1 396	3 084	4 258	6 468	11 809	6 827	-34 189
RAZEM - Luka skumulowana	346	1 742	4 826	9 084	15 552	27 361	34 189	-
2006								
2006	a'vista	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-3 lata	3-5 lat	powyżej 5 lat
Bank PKO BP SA								
Luka okresowa	4 089	1 755	1 767	4 465	9 578	10 482	5 655	-37 791
Luka skumulowana	4 089	5 844	7 611	12 077	21 655	32 136	37 791	-
Spółki zależne Grupy								
Luka okresowa	114	-182	-347	-16	-44	93	559	-176
Luka skumulowana	114	-68	-415	-432	-476	-383	176	-
RAZEM - Luka okresowa	4 202	1 574	1 420	4 449	9 534	10 575	6 214	-37 967
RAZEM - Luka skumulowana	4 202	5 776	7 196	11 645	21 179	31 754	37 967	-

We wszystkich przedziałach urealniona skumulowana luka płynności Grupy Kapitałowej PKO BP SA wykazywała wartości dodatnie. Oznacza to nadwyżkę zapadających aktywów nad wymagalnymi zobowiązaniami.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące kontraktowej pozabilansowej luki płynności instrumentów pochodnych Grupy Kapitałowej.

Tabela 2.23

KONTRAKTOWA POZABILANSOWA LUKA PŁYNNOŚCI INSTRUMENTÓW POCHODNYCH								
Grupa PKO BP SA								
2007	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-3 lata	3-5 lat	powyżej 5 lat	Razem
RAZEM - Luka okresowa	-87	107	138	102	585	352	278	1 476
RAZEM - Luka skumulowana	-87	21	159	261	846	1 198	1 476	-
2006								
2006	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-3 lata	3-5 lat	powyżej 5 lat	Razem
RAZEM - Luka okresowa	36	84	133	-52	357	342	277	1 177
RAZEM - Luka skumulowana	36	120	253	201	558	900	1 177	-

RAPORTOWANIE RYZYKA

Raportowanie informacji o poziomie ryzyka rynkowego prowadzone jest w cyklach:

- dziennych i tygodniowych – w celach operacyjnych,
- miesięcznych, kwartalnych i półrocznych – w celach zarządczych.

Odbiorcami raportów miesięcznych, kwartalnych i półrocznych są przede wszystkim: KZAP, Zarząd Banku oraz Rada Nadzorcza Banku. Raporty zawierają informację o poziomie ryzyka rynkowego, na jakie narażony jest Bank, a także Grupa Kapitałowa PKO BP SA.

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM W SPÓŁKACH ZALEŻNYCH GRUPY

Pozostałe spółki zależne Grupy Kapitałowej PKO BP SA, które w związku z prowadzoną działalnością charakteryzują się istotnym poziomem ryzyka rynkowego, posiadają własne regulacje wewnętrzne w zakresie zarządzania tym rodzajem ryzyka. Przepisy te zostały opracowywane po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do spółek zależnych przez Bank.

Transakcje na księdze handlowej zawierane są wyłącznie w PKO BP SA. Pozostałe spółki zależne Grupy zawierają transakcje na księdze bankowej w celach zabezpieczenia ryzyka.

2.4. RYZYKO BIZNESOWE

Pozostałe rodzaje ryzyka, poza kredytowym, operacyjnym i rynkowym, występujące w działalności Grupy Kapitałowej, podlegają zarządzaniu w ramach tzw. ryzyka biznesowego. Należą do nich w szczególności:

- ryzyko reputacji – związane z możliwością wystąpienia negatywnych odchyłeń od zaplanowanego wyniku finansowego Banku wskutek pogorszenia się wizerunku Banku,
- ryzyko strategiczne – związane z możliwością wystąpienia negatywnych konsekwencji finansowych spowodowanych błędnymi decyzjami, decyzji podjętymi na podstawie niewłaściwej oceny lub niepodjęciem właściwych decyzji dotyczących kierunku rozwoju strategicznego Banku.

RYZYKO REPUTACJI

Zarządzanie ryzykiem reputacji ma na celu ograniczanie straty reputacyjnej poprzez minimalizowanie wpływu zdarzeń wizerunkowych na poziom ryzyka reputacji oraz prowadzenie działań zapobiegawczych.

Zarządzanie ryzykiem reputacji w Banku obejmuje w szczególności:

- monitorowanie zewnętrznych i wewnętrznych kanałów komunikacji Banku z otoczeniem w celu określenia skutków zaistniałych zdarzeń wizerunkowych,
- rejestrowanie zaistniałych zdarzeń wizerunkowych wraz z opisem ich skutków,
- dobór efektywnych narzędzi i działań osłonowych oraz realizowania działań zapobiegawczych,
- prowadzenie badań oraz analizowanie na ich podstawie efektywności prowadzonych działań osłonowych i zapobiegawczych,
- określanie poziomu ryzyka reputacji.

Monitorowanie i pomiar poziomu ryzyka reputacji prowadzone są w okresach rocznych. Odbiorcami rocznych raportów dotyczących ryzyka reputacji są w szczególności Zarząd Banku oraz Rada Nadzorcza Banku. Raporty zawierają informację o zaistniałych zdarzeniach wizerunkowych (wraz z opisem ich skutków) oraz prognozę poziomu ryzyka reputacji na następny rok.

RYZYKO STRATEGICZNE

Zarządzanie ryzykiem strategicznym w Banku obejmuje:

- pomiar poziomu ryzyka strategicznego,
- raportowanie poziomu ryzyka strategicznego i jego zmian,
- działania podejmowane w przypadku wystąpienia wysokiego poziomu ryzyka strategicznego.

Pomiar poziomu ryzyka strategicznego dokonywany jest poprzez ocenę, a następnie kwantyfikację wpływu wyodrębnionych w działalności i otoczeniu Banku grup czynników, będących głównymi źródłami ryzyka strategicznego w Banku. Należą do nich w szczególności:

- czynniki zewnętrzne,
- czynniki związane ze wzrostem i rozwojem działalności bankowej,
- czynniki związane z zarządzaniem zasobami ludzkimi,
- czynniki związane z działalnością inwestycyjną,
- czynniki związane z kulturą organizacji.

Monitorowanie i pomiar poziomu ryzyka strategicznego prowadzone są w okresach rocznych. W przypadku wystąpienia wysokiego poziomu ryzyka (zgodnie z wewnętrzną skalą ratingową stosowaną przez Bank) Zarząd Banku podejmuje decyzje mające na celu obniżenie poziomu ryzyka strategicznego Banku.

3. FUNDUSZE WŁASNE

Fundusze własne składają się z funduszy podstawowych, funduszy uzupełniających i kapitału krótkoterminowego.

W skład funduszy podstawowych wchodzi:

- fundusze zasadnicze obejmujące:
  - kapitał zakładowy – w wysokości zgodnej ze statutem oraz wpisem do rejestru przedsiębiorców według wartości nominalnej,
  - kapitał zapasowy – tworzony jest, zgodnie ze statutem Banku, z odpisów z zysku netto oraz premii emisyjnych uzyskanych z emisji akcji i przeznaczony jest na pokrycie strat bilansowych, jakie mogą wyniknąć w związku z działalnością Banku; decyzję o wykorzystaniu kapitału zapasowego podejmuje Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy,
  - kapitały rezerwowe – służące celom określonym w statucie tworzone są z odpisów z zysku netto w wysokości uchwalonej przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy,
- fundusz ogólnego ryzyka – tworzony jest zgodnie z ustawą – Prawo bankowe z zysku po opodatkowaniu,
- niepodzielony wynik z lat ubiegłych,
- wynik finansowy netto w trakcie zatwierdzania oraz wynik netto bieżącego okresu sprawozdawczego – obliczony zgodnie z obowiązującymi zasadami rachunkowości, pomniejszony o wszelkie przewidywane obciążenia i dywidendy, w kwotach nie większych niż kwoty zysku zweryfikowane przez bieżącego rewidenta.

Ponadto fundusze podstawowe pomniejszane są o:

- wartości niematerialne i prawne wycenione według wartości bilansowej,
- zaangażowania kapitałowe⁷ Banku w instytucje finansowe, instytucje kredytowe, banki krajowe, banki zagraniczne i zakłady ubezpieczeń, wyrażone w postaci:
  - posiadanych akcji lub udziałów,
  - kwot zakwalifikowanych do zobowiązań podporządkowanych,
  - innego zaangażowania kapitałowego w składniki zaliczane do funduszy własnych lub kapitałów tych podmiotów, w tym dopłaty na rzecz spółki z ograniczoną odpowiedzialnością,według wartości bilansowej w wysokości 50% tych zaangażowań,
- niezrealizowane straty na instrumentach dłużnych i kapitałowych zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży.

W skład funduszy uzupełniających wchodzi:

- niezrealizowane zyski na instrumentach dłużnych i kapitałowych zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży – w wysokości 60 % ich wartości przed opodatkowaniem podatkiem dochodowym,
- zobowiązania podporządkowane, rozumiane jako zobowiązania z tytułu przyjęcia przez Bank – w kwocie i na zasadach ustalonych w decyzji Komisji Nadzoru Bankowego, środków pieniężnych spełniających zgodnie z umową łącznie następujące warunki:
  - środki pieniężne przyjęte na okres co najmniej 5 lat (okres umowy),
  - środki pieniężne nie mogą być wycofane z banku przed upływem okresu umowy,
  - środki pieniężne podlegają zwrotowi w ostatniej kolejności w przypadku upadłości banku lub jego likwidacji,
  - zwrot środków pieniężnych nie jest zabezpieczony przez bank bezpośrednio lub pośrednio.

Ponadto fundusze uzupełniające pomniejszane są o 50% wartości zaangażowań⁷ kapitałowych Banku w instytucje finansowe, instytucje kredytowe, banki krajowe, banki zagraniczne i zakłady ubezpieczeń. W przypadku, gdyby wartość tych pomniejszeń obniżyła wysokość funduszy uzupełniających poniżej zera, kwota ta odejmowana jest od funduszy podstawowych.

Dodatkowo w rachunku funduszy własnych Grupy Kapitałowej w ujęciu skonsolidowanym uwzględnia się odpowiednio:

- wartość firmy jednostek podporządkowanych (pomniejsza fundusze),
- ujemną wartość firmy jednostek podporządkowanych (powiększa fundusze),
- kapitały mniejszości (powiększają fundusze),
- różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych (ujemne pomniejszają fundusze, dodatnie powiększają fundusze).

Wartość kapitału krótkoterminowego odzwierciedla sumę dziennych zysków rynkowych:

- w 2006 roku – za cały 2006 rok,
- w 2007 roku – za drugie półrocze 2007 roku – w związku z uwzględnieniem w funduszach własnych części zysku wykazanego w sprawozdaniu finansowym Banku za pierwsze półrocze 2007 roku, podlegającym przeglądowi przez bieżącego rewidenta.

Informacja o strukturze funduszy własnych Banku i Grupy Kapitałowej została zawarta w tabeli 3.1.

⁷ Zaangażowania w podmioty finansowe, spełniające warunki z § 5.1 Uchwały NR 2/2007 Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 13 marca 2007 r. w sprawie innych pomniejszeń funduszy podstawowych, ich wysokości, zakresu i warunków pomniejszania o nie funduszy podstawowych banku, innych pozycji bilansu banku zaliczanych do funduszy uzupełniających, ich wysokości, zakresu i warunków ich zaliczania do funduszy uzupełniających banku, pomniejszeń funduszy uzupełniających, ich wysokości, zakresu i warunków pomniejszania o nie funduszy uzupełniających banku; oraz zakresu i sposobu uwzględniania działania banków w holdingach w obliczaniu funduszy własnych (Dz. Urz. NBP z 2007 roku Nr 3, poz. 4).

Tabela 3.1

	Grupa		Bank	
	2007	2006	2007	2006
FUNDUSZE WŁASNE	9 983	7 077	9 543	6 783
Fundusze podstawowe (Tier 1)	8 449	6 928	8 324	6 634
fundusze zasadnicze	8 110	7 036	7 983	6 914
fundusz ogólnego ryzyka	1 070	1 070	1 070	1 070
wynik z lat ubiegłych	-72	-167	0	0
wynik okresu bieżącego	654	0	654	0
wartości niematerialne i prawne	-1 183	-944	-928	-726
zaangażowania kapitałowe	-84	-151	-399	-619
niezrealizowane straty na instrumentach DDS	-55	-4	-55	-4
różnice kursowe z przeliczenia	-48	-14	0	0
kapitały mniejszości	58	102	0	0
Fundusze uzupełniające (Tier 2)	1 518	0	1 203	0
zobowiązania podporządkowane	1 601	0	1 601	0
niezrealizowane zyski na instrumentach DDS	1	5	1	5
zaangażowania kapitałowe	-84	-5	-399	-5
Kapitał krótkoterminowy (Tier 3)	16	149	16	149

W 2007 roku wysokość funduszy własnych Grupy wzrosła o ok. 2,9 mld zł, co wynikało przede wszystkim z:

- przeprowadzenia przez Bank w IV kwartale 2007 roku emisji zobowiązań podporządkowanych w wysokości 1,6 mld zł (obligacje 10-letnie) oraz uzyskania zgody KNB na włączenie tych zobowiązań do funduszy uzupełniających – kwota ta będzie podlegać pomniejszeniu o 20% wartości początkowej na koniec każdego roku w ciągu ostatnich 5 lat od daty wykupu określonej w warunkach emisji obligacji,
- zaliczenia kwoty ok. 1,1 mld zł z zysku netto Banku za 2006 rok do funduszy zasadniczych,
- uwzględnienia w funduszach podstawowych Banku kwoty ok. 0,65 mld zł odpowiadającej części zysku wykazanego w sprawozdaniu finansowym Banku za pierwsze półrocze 2007 roku, podlegającym przeglądowi przez biegłego rewidenta.

4. WYMOGI KAPITAŁOWE (FILAR I)

Informacja o strukturze wymogów kapitałowych Banku i Grupy Kapitałowej (według Bazylei I) została zawarta w tabeli 4.1.

Tabela 4.1

	Grupa		Bank	
	2007	2006	2007	2006
Łączny wymóg kapitałowy	6 645	4 797	6 431	4 640
Ryzyko kredytowe	6 425	4 665	6 183	4 508
kredytowe (księga bankowa)	6 401	4 648	6 159	4 491
kredytowe kontrahenta (księga handlowa)	24	17	24	17
Ryzyko rynkowe	220	132	248	132
walutowe	0	0	0	0
cen towarów	0	0	0	0
cen kapitałowych papierów wartościowych	1	0	1	0
szczególne cen instrumentów dłużnych	167	95	193	95
ogólne stóp procentowych	52	37	54	37
Ryzyko operacyjne	0	0	0	0
Inne rodzaje ryzyka*	0	0	0	0

* Obejmuje wymogi z tytułu ryzyka rozliczenia i dostawy, ryzyka przekroczenia limitu koncentracji zaangażowań i limitu dużych zaangażowań oraz przekroczenia progu koncentracji.

Skala działalności handlowej Banku i Grupy jest znacząca, w związku z czym łączny wymóg kapitałowy składa się z sumy wymogów kapitałowych na:

- ryzyko kredytowe – w tym ryzyko kredytowe instrumentów z księgi bankowej oraz ryzyko kredytowe kontrahenta,
- ryzyko rynkowe – w tym ryzyko walutowe, cen towarów, cen kapitałowych papierów wartościowych, szczególne cen instrumentów dłużnych oraz ryzyko ogólne stóp procentowych,
- ryzyko operacyjne,
- inne rodzaje wymogów kapitałowych z tytułu:
  - ryzyka rozliczenia i dostawy,
  - przekroczenia limitu koncentracji zaangażowań i limitu dużych zaangażowań,
  - przekroczenia progu koncentracji kapitałowej.

Na dzień 31.12.2007 roku Bank wykorzystywał opcję zawartą w § 14 ust. 1 Uchwały nr 1/2007 KNB, w związku z czym na ten dzień:

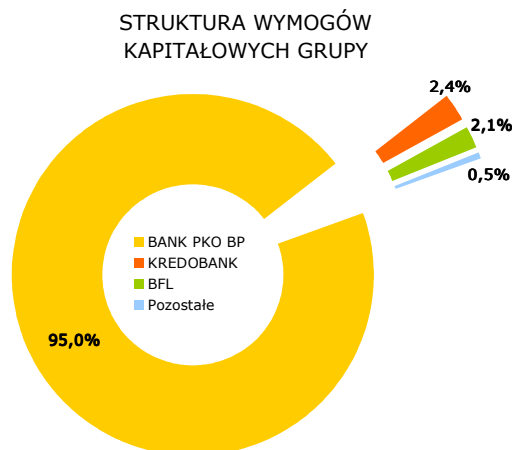
- wymóg kapitałowy na ryzyko kredytowe został wyznaczony zgodnie z dotychczas stosowaną metodyką (Bazylea I),
- wymóg kapitałowy na ryzyko operacyjne wynosił zero.

Do wyliczenia wymogów kapitałowych na ryzyko rynkowe wykorzystane zostały metody określone w Załącznikach nr od 6 do 10 do Uchwały nr 1/2007 KNB.

W trakcie 2007 roku wymóg kapitałowy Grupy wzrósł o ok. 1,8 mld zł. W największym stopniu przyczynił się do tego wzrost wymogu kapitałowego na ryzyko kredytowe o 1,76 mld zł, wynikający z wysokiej dynamiki portfela kredytowego (wzrost o ok. 30%) oraz udzielonych zobowiązań pozabilansowych (wzrost o ok. 13%).

Znaczącą część (ok. 95%) łącznego wymogu kapitałowego Grupy stanowiły wymogi kapitałowe Banku.

Wykres 4.1

Znaczna część wymogu kapitałowego Banku wynika z ekspozycji w portfelu bankowym (tabela 4.2 – 2007 rok), w szczególności w zakresie wymogu tworzonego na należności.

Tabela 4.2

	Księga		
	bankowa	handlowa	razem
Wymóg kapitałowy*	6 159	217	6 376
Ekspozycje bilansowe	5 717	88	5 805
kasa	0	0	0
należności	5 226	0	5 226
dłużne papiery wartościowe	12	87	99
kapitałowe papiery wartościowe	41	1	42
aktywa trwałe	182	0	182
pozostałe aktywa	256	0	256
Zobowiązania pozabilansowe	424	107	531
zobowiązania kredytowe	307	0	307
gwarancje udzielone	74	107	181
akredytywy	22	0	22
inne	21	0	21
Instrumenty pochodne	18	22	40

* Obejmuje ryzyko kredytowe, ryzyko kredytowe kontrahenta, szczególne cen kapitałowych papierów wartościowych i instrumentów dłużnych. Nie obejmuje ryzyka ogólnego stóp procentowych.

Wymogi kapitałowe Grupy z tytułu ryzyka rozliczenia i dostawy, przekroczenia limitu koncentracji zaangażowań oraz progu koncentracji kapitałowej wynosiły zero na koniec 2007 roku, ponieważ takie przypadki nie występowały.

4.1. RYZYKO KREDYTOWE

BAZYLEA I

Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kredytowego na dzień 31.12.2007 roku został wyliczony zgodnie z Załącznikiem nr 21 do Uchwały nr 1/2007 KNB (Bazyilea I). Wartość wymogu kapitałowego Grupy z tytułu ryzyka kredytowego w podziale na poszczególne wagi ryzyka prezentuje tabela 4.3.

Tabela 4.3

WYMÓG KAPITAŁOWY NA RYZYKO KREDYTOWE*
Grupa PKO BP SA

	2007		2006		Średnia wartość ekspozycji
	Ekspozycja	Wymóg	Ekspozycja	Wymóg	
łącznie	133 511	6 383	125 683	4 629	129 597
waga ryzyka 0%	39 875	0	45 029	0	42 452
waga ryzyka 20%	9 623	150	20 178	287	14 901
waga ryzyka 50%	12 145	484	10 925	378	11 535
waga ryzyka 100%	71 868	5 749	49 551	3 964	60 710

* Nie obejmuje wymogu kapitałowego na instrumentach pochodnych na księdze bankowej.

W 2007 roku wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kredytowego wzrósł w stosunku do roku poprzedniego o prawie 1,8 mld zł, co wynikało ze wzrostu akcji kredytowej wobec klientów

niefinansowych (waga ryzyka 100%), przy spadku zaangażowania wobec Skarbu Państwa i NBP (waga ryzyka 0%) oraz banków (waga ryzyka 20%).

Wartość ekspozycji zabezpieczonych poszczególnymi typami zabezpieczeń umożliwiającymi redukcję wysokości wymogu kapitałowego według Bazylei I wyniosła na koniec 2007 roku 4,8 mld zł (tabela 4.4).

Tabela 4.4

WARTOŚĆ EKSPOZYCJI* ZABEZPIECZONYCH WG BAZYLEI I

	Grupa 2007
RAZEM ekspozycje zabezpieczone	4 802
Zabezpieczenia - waga ryzyka 0%	2 929
kwota pieniężna przelana na rachunek Banku	128
gwarancje (poręczenia) udzielone przez podmioty klasy I	2 787
dłużne papiery wartościowe, których emitentem jest podmiot klasy I	14
Zabezpieczenia - waga ryzyka 20%	44
gwarancje (poręczenia) udzielone przez podmioty klasy II	44
dłużne papiery wartościowe, których emitentem jest podmiot klasy II	0
Zabezpieczenia - waga ryzyka 50%	1 829
hipoteka ustanowiona na nieruchomości mieszkalnej	1 829

* Wartość bilansowa ekspozycji.

Znaczącą część ekspozycji zabezpieczonych (2,8 mld zł) stanowią ekspozycje zabezpieczone gwarancjami (poręczeniami) podmiotów klasy I (rządy i banki centralne krajów Unii Europejskiej lub OECD), na co w największym stopniu wpływa poręczenie Skarbu Państwa spłaty tzw. „starych kredytów mieszkaniowych” do wysokości 90% tych ekspozycji.

Drugą pod względem istotności grupę ekspozycji zabezpieczonych (1,8 mld zł) stanowią ekspozycje efektywnie zabezpieczone na nieruchomości mieszkalnej (części efektywnie zabezpieczonej na nieruchomości mieszkalnej przypisuje się preferencyjną wagę ryzyka 50%), przy czym wartość ta nie może być wyższa niż:

- wartość ekspozycji kredytowej,
- wysokość dokonanego wpisu do księgi wieczystej,
- 50% wartości ustalonej na podstawie wyceny rzeczoznawcy majątkowego.

Kolejnymi pod względem istotności grupami ekspozycji są ekspozycje zabezpieczone kwotą pieniężną przelaną na rachunek Banku (0,1 mld zł) oraz gwarancjami (poręczeniami) udzielonymi przez podmioty klasy II (banki oraz jednostki samorządu terytorialnego z krajów UE oraz OECD).

Do celów oszacowania wymogów kapitałowych dla instrumentach pochodnych (ryzyko kredytowe oraz ryzyko kredytowe kontrahenta) Bank stosuje metodę wyceny rynkowej.

Największy wpływ na wysokość wymogu kapitałowego Grupy z tytułu instrumentów pochodnych w 2007 roku miały transakcje IRS, CIRS i FRA (tabela 4.5).

Tabela 4.5

**WYMÓG KAPITAŁOWY
Z TYTUŁU INSTRUMENTÓW POCHODNYCH***

	Księga		Grupa
	bankowa	handlowa	Razem
Instrumenty pochodne	18	22	40
FRA	0	4	4
IRS	5	17	22
Forward	0	0	0
SWAP	0	0	0
FX Futures	0	0	0
CIRS	13	1	14
OPCJE	0	0	0
SBB	0	0	0
CDS	0	0	0
inne	0	0	0

* Nie obejmuje ryzyka ogólnego stóp procentowych.

W 2007 roku w procesie wyliczenia wymogu kapitałowego dla instrumentów pochodnych nie było uwzględniane saldowanie. Nie wykorzystywano także zawartych kontraktów CDS jako nierzeczywistej ochrony kredytowej.

BAZYLEA II

Począwszy od dnia 01.01.2008 roku Bank rozpoczął wyliczanie wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego i ryzyka kredytowego kontrahenta zgodnie z Załącznikami nr 4 i 16 do Uchwały nr 1/2007 KNB (metoda standardowa). Przy tych wyliczeniach Bank wykorzystuje oceny ratingowe nadawane przez następujące agencje ratingowe:

- Moody's,
- Standard& Poor's ,
- Fitch.

W tabeli 4.6 zawarta została informacja o oszacowaniach Banku wpływu wdrożenia Bazylei II na wysokość wymogu kapitałowego Banku z tytułu ryzyka kredytowego na koniec 2007 roku.

Tabela 4.6

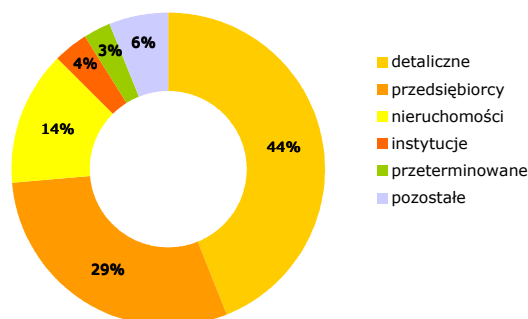
**SZACOWANY WPŁYW WDROŻENIA BAZYLEI II
NA WYMÓG KAPITAŁOWY Z TYTUŁU RYZYKA KREDYTOWEGO
I RYZYKA KREDYTOWEGO KONTRAHENTA**

	Bank PKO BP SA		
	Bazylea I	Bazylea II	B II - B I
Ryzyko kredytowe	6 183	5 712	-471
kredytowe (księga bankowa)	6 159	5 668	-491
ekspozycje bilansowe	5 717	4 947	-770
ekspozycje pozabilansowe	424	694	270
instrumenty pochodne	18	26	8
kontrahenta (księga handlowa)	24	44	20

Zgodnie z tymi oszacowaniami wdrożenie Bazylei II (metoda standardowa) wpłynęłoby na zmniejszenie wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego o ok. 500 mln zł. Wynika to głównie z faktu, iż znacząca część portfela kredytowego Banku według Bazylei II zostałaby zaklasyfikowana do ekspozycji detalicznych (wykres 4.2), którym według Bazylei II przypisywana jest niższa waga ryzyka niż w Bazylei I (75% zamiast 100%).

Wykres 4.2

**WYMÓG KAPITAŁOWY NA RYZYKO
KREDYTOWE WG BAZYLEI II**

Poniższa tabela prezentuje informację o stosowanych w Banku technikach ograniczania ryzyka kredytowego, umożliwiającą obniżenie wymogu kapitałowego według Bazylei II, w podziale na klasy ekspozycji na koniec 2007 roku.

Tabela 4.7

TECHNIKI OGRANICZANIA RYZYKA KREDYTOWEGO
Bank PKO BP SA

	Ekspozycje przed zabezpieczeniem	Nierzeczywista ochrona (gwarancje)		Rzeczywista ochrona	Ekspozycje po zabezpieczeniu
		Wpływy	Wpływy		
ŁĄCZNIE	132 460	-1 774	1 774	-293	132 167
Rządy i banki centralne	14 574	0	1 679	0	16 253
Samorządy terytorialne i władze lokalne	3 737	0	21	0	3 758
Organy administracji i podmioty nieprowadzące działalności gospodarczej	5	0	0	0	5
Instytucje (banki)	6 369	0	73	0	6 442
Przedsiębiorstwa	29 873	-1 155	0	-175	28 544
Detaliczne	51 741	-619	0	-118	51 003
Zabezpieczenie na nieruchomościach	13 861	0	0	0	13 861
Przeterminowane	1 418	0	0	0	1 418
Nadzorcze kategorie wysokiego ryzyka	192	0	0	0	192
Ekspozycje krótkoterminowe	2 368	0	0	0	2 368
Pozostałe	8 323	0	0	0	8 323

W ramach technik ograniczania ryzyka kredytowego Bank, zgodnie z Bazyleą II, wykorzystuje gwarancje (94% przyjętych przez Bank gwarancji wynika z poręczenia Skarbu Państwa) oraz zabezpieczenia finansowe – rzeczywista ochrona ryzyka kredytowego (głównie zastawy rejestrowe na papierach wartościowych, nieodwołalne blokady środków na rachunku bankowym lub rachunku lokaty złożonej w Banku oraz wpłata środków pieniężnych na rachunek Banku), których skorygowana wartość wyniosła na koniec 2007 roku odpowiednio: 1,8 mld zł oraz 0,3 mld zł. Bank nie wykorzystywał saldowania ekspozycji bilansowych i pozabilansowych ani pochodnych instrumentów kredytowych jako technik ograniczania ryzyka kredytowego. Przy wykorzystywaniu zabezpieczeń Bank stosuje kompleksową metodę uwzględniania zabezpieczeń finansowych, wykorzystującą korekty wartości zabezpieczeń. Poza zabezpieczeniami finansowymi i gwarancjami Bank wykorzystuje zabezpieczenia hipoteczne dla celów klasyfikacji ekspozycji do klas ekspozycji zabezpieczonych na nieruchomościach. Wartość portfela tych ekspozycji wyniosła na koniec 2007 roku 14 mld zł, przy czym preferencyjnej wagi ryzyka 35% nie stosuje się w przypadku wystąpienia niedopasowania waluty ekspozycji z walutą dochodów klienta oraz w przypadku braku aktualnej wyceny rzeczoznawcy majątkowego.

Bank nie przeprowadził w 2007 roku, ani we wcześniejszych latach, transakcji sekurytyzacyjnych w rozumieniu ustawy – Prawo bankowe oraz przepisów nadzorczych.

4.2. RYZYKO OPERACYJNE

Decydujący wpływ na profil ryzyka operacyjnego Grupy ma Bank PKO BP SA. Pozostałe spółki zależne Grupy, ze względu na ich znacznie mniejszą skalę działalności, generują jedynie ograniczone ryzyko operacyjne.

Na koniec 2007 roku Bank wyliczał wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego według metody podstawowego wskaźnika, zgodnie z Załącznikiem nr 14 do Uchwały nr 1/2007 KNB. Jednocześnie ze względu na wykorzystywanie przez Bank opcji zawartej w § 14 ust. 1 Uchwały nr 1/2007 KNB, na dzień 31.12.2007 roku Bank pomniejszył wartość wyliczonego wymogu o 100%, przez co wymóg ten wynosił zero. Wartość wymogu kapitałowego na ryzyko operacyjne Grupy przed pomniejszeniem wyniosła 1,09 mld zł (w tym 1,02 mld zł stanowił wymóg kapitałowy na ryzyko operacyjne Banku).

4.3. RYZYKO RYNKOWE

Ryzyko rynkowe Grupy Kapitałowej PKO BP SA jest determinowane przede wszystkim przez Bank. Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka rynkowego Grupy Kapitałowej jest wyliczany na podstawie przepisów Uchwały nr 1/2007 KNB. Do obliczania wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka walutowego, ryzyka cen kapitałowych papierów wartościowych, ryzyka szczególnego cen instrumentów dłużnych Bank stosuje metody podstawowe. Do obliczania wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka ogólnego stóp procentowych Bank wykorzystuje metodę zaktualizowanego średniego okresu zwrotu.

Wartość sumy wymogów kapitałowych na ryzyko rynkowe wzrosła w 2007 roku o ok. 70%. Największy udział w wymogu na ryzyko rynkowe ma wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka szczególnego cen instrumentów dłużnych (ok. 76%) i wynika z utrzymywania na portfelu handlowym korporacyjnych i komunalnych dłużnych papierów wartościowych oraz gwarantowania emisji tych typów papierów. Kolejnym, istotnym co do udziału, rodzajem wymogu kapitałowego jest wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka ogólnego stóp procentowych (ok. 24%).

Wymóg kapitałowy z tytułu pozostałych rodzajów ryzyka rynkowego wynosi ok. 1 mln zł. Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka walutowego wynosi zero, gdyż całkowita pozycja walutowa nie przekracza 2% funduszy własnych Banku, natomiast z tytułu cen towarów wynosi zero ze względu na brak w portfelu Banku tego typu instrumentów.

Po wdrożeniu Bazylei II od dnia 01.01.2008 roku wymóg kapitałowy na ryzyko rynkowe nie ulegnie zmianie.

5. KAPITAŁ WEWNĘTRZNY (FILAR II)

Kapitał wewnętrzny to szacowana przez Bank kwota kapitału, niezbędna do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności Banku oraz wpływu zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka.

Począwszy od 2008 roku kapitał wewnętrzny w Grupie Kapitałowej PKO BP SA jest obliczany na pokrycie każdego z istotnych rodzajów ryzyka:

- ryzyka kredytowego, w tym ryzyka niewypłacalności,
- ryzyka rynkowego, w tym ryzyka walutowego, ryzyka stopy procentowej oraz ryzyka płynności,
- ryzyka operacyjnego,
- ryzyka biznesowego, w tym ryzyka strategicznego i ryzyka reputacji.

Bank cyklicznie monitoruje istotność poszczególnych rodzajów ryzyka odnoszących się do działalności Banku i pozostałych spółek zależnych Grupy Kapitałowej.

Łączny kapitał wewnętrzny Grupy Kapitałowej stanowi sumę wysokości kapitału wewnętrznego niezbędnego do pokrycia wszystkich istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności spółek Grupy Kapitałowej (bez uwzględniania efektu korelacji pomiędzy poszczególnymi rodzajami ryzyka).

Wysokość kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka kredytowego ustala się na poziomie straty nieoczekiwanej dla całego portfela ekspozycji, objętych portfelowymi miarami ryzyka i wylicza się w oparciu o model wartości zagrożonej. Nieoczekiwana strata kredytowa jest różnicą pomiędzy wysokością wartości narażonej na ryzyko (CVaR) oraz wysokością straty oczekiwanej (EL). Dla portfeli kredytowych nieobjętych portfelowymi miarami ryzyka przyjmuje się, że kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka kredytowego jest równy wymogowi kapitałowemu z tytułu ryzyka kredytowego.

Wysokość ekspozycji w stosunku do kontrahenta będącego instytucją finansową wyznacza się na podstawie wartości rynkowej dla transakcji bilansowych (lokata i obligacji) oraz na podstawie ekwiwalentu bilansowego, rozumianego jako suma kosztu zastąpienia i przyszłej potencjalnej ekspozycji kredytowej, dla transakcji pozabilansowych, pomniejszając wyliczoną wartość o wartość stopy odzysku. Wartości stopy odzysku oraz prawdopodobieństwa niewypłacalności wyznaczane są na podstawie danych agencji ratingowej Moody's.

Do obliczenia kapitału wewnętrznego z tytułu ryzyka stopy procentowej oraz ryzyka walutowego stosowana jest metodologia wartości zagrożonej z uwzględnieniem wyników testów warunków skrajnych.

Kapitał wewnętrzny na ryzyko operacyjne jest równy wymogowi kapitałowemu z tytułu ryzyka operacyjnego, wyznaczonemu w oparciu o metodę wskaźnika podstawowego.

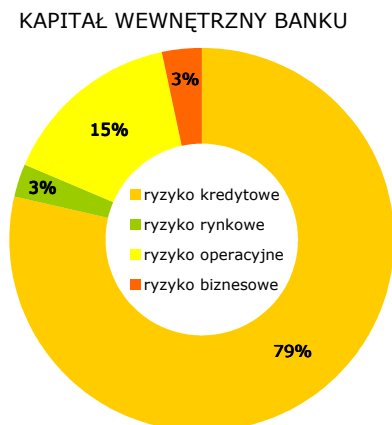
Kapitał wewnętrzny na ryzyko biznesowe jest wyznaczany w proporcji do sumy bilansowej netto Banku.

Kapitał wewnętrzny na pokrycie poszczególnych rodzajów ryzyka jest ustalany zgodnie z metodykami określonymi w regulacjach wewnętrznych akceptowanych przez Zarząd Banku. W przypadku dokonywania szacunków kapitału wewnętrznego w oparciu o modele statystyczne, stosowany jest roczny horyzont prognozy oraz poziom ufności 99,9%.

Poniższy wykres obrazuje strukturę kapitału wewnętrznego, w podziale na poszczególne rodzaje ryzyka, oszacowaną na dzień 31.12.2007 roku dla Banku.

Wykres 5.1

6. ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA

Adekwatność kapitałowa jest stanem, w którym wysokość posiadanej przez Grupę Kapitałową PKO BP SA bazy kapitałowej jest wystarczająca do spełnienia wymagań regulacyjnych w zakresie wymogów kapitałowych (tzw. filar I) oraz kapitału wewnętrznego (tzw. filar II). Zarządzanie adekwatnością kapitałową ma na celu utrzymywanie, w sposób ciągły, kapitału na poziomie adekwatnym do skali oraz profilu ryzyka działalności Grupy Kapitałowej.

Proces zarządzania adekwatnością kapitałową w Banku obejmuje:

- określanie i monitorowanie listy istotnych rodzajów ryzyka,
- wyznaczanie kapitału wewnętrznego na pokrycie poszczególnych rodzajów ryzyka,
- ustalanie łącznego kapitału wewnętrznego koniecznego do pokrycia wszystkich istotnych rodzajów ryzyka,
- wykonywanie testów warunków skrajnych adekwatności kapitałowej,
- monitorowanie, raportowanie, prognozowanie i limitowanie adekwatności kapitałowej,
- dokonywanie alokacji kapitału wewnętrznego na linie biznesowe dla celów analiz rentowności, wykorzystywanie narzędzi wpływających na poziom adekwatności kapitałowej (w tym: narzędzi wpływających na poziom funduszy własnych, skalę pomniejszych funduszy własnych oraz wysokość portfela kredytowego).

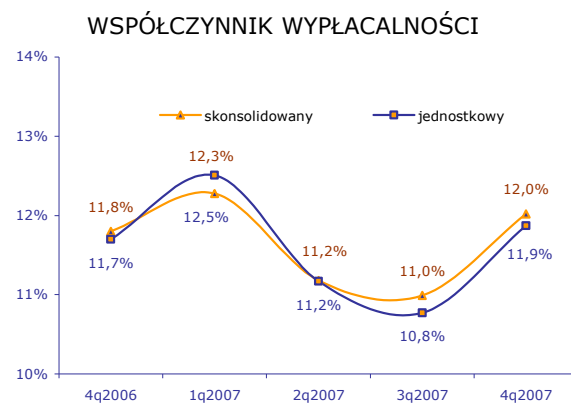
Głównym miernikiem adekwatności kapitałowej jest współczynnik wypłacalności, którego minimalny poziom wynosi, zgodnie z ustawą – Prawo bankowe, 8%.

Poniższy wykres prezentuje zmiany poziomu współczynnika wypłacalności Banku oraz Grupy Kapitałowej PKO BP SA.

Alokacja łącznego kapitału wewnętrznego jest przeprowadzana w podziale na linie biznesowe oraz spółki Grupy Kapitałowej Banku.

W celu oszacowania kwoty kapitału niezbędnej do prowadzenia bezpiecznej działalności w warunkach dekonunktury, w Banku przeprowadzane są testy warunków skrajnych.

Wykres 6.1

Wysokość współczynnika wypłacalności w 2007 roku utrzymywała się na bezpiecznym poziomie, powyżej zarówno limitów ustawowych (8%), jak i wewnętrznych Banku. Również relacja funduszy własnych do kapitału wewnętrznego na dzień 31.12.2007 roku utrzymywała się powyżej wewnętrznych limitów.

Z uwagi na dynamiczny rozwój działalności kredytowej Grupy Kapitałowej oraz konieczność wdrożenia począwszy od dnia 01.01.2008 roku wymagań Bazylei II, powodujących wzrost wymogów kapitałowych, Bank:

- w III kwartale 2007 roku zaliczył do funduszy własnych Banku część zweryfikowanego zysku netto za pierwsze półrocze 2007 roku,
- w IV kwartale 2007 roku przeprowadził emisję długu podporządkowanego oraz uzyskał zgodę KNB na jej zaliczenie do funduszy własnych Banku (szczegółowe informacje zostały zaprezentowane w rozdziale nr 3 „Fundusze własne”).

W 2007 roku Bank dostosował się do wymogów Bazylei II w zakresie:

- filaru I (Uchwała nr 1/2007 KNB) poprzez:

- dostosowanie systemów informatycznych do wyliczania i sprawozdawania wymogów kapitałowych,
- dostosowanie wewnętrznych procesów do spełniania wymogów sprawozdawczości obowiązującej w zakresie adekwatności kapitałowej;
- filaru II (Uchwała nr 4/2007 KNB) poprzez:
  - opracowanie i zatwierdzenie wewnętrznych przepisów określających zasady zarządzania kapitałem (obowiązujące od dnia 01.01.2008 roku),
  - wdrożenie rozwiązań umożliwiających szacowanie kapitału wewnętrznego (tzw. proces ICAAP);
- filaru III (Uchwała nr 6/2007 KNB) poprzez:
  - opracowanie, zatwierdzenie i opublikowanie zasad polityki informacyjnej w zakresie adekwatności kapitałowej.

W 2007 roku pozostałe spółki Grupy Kapitałowej opracowały spójny z rozwiązaniami stosowanymi w Banku proces segmentacji aktywów i ekspozycji pozabilansowych zgodnie z wymaganiami Bazylei II z uwzględnieniem zabezpieczeń, ratingów i przypisywaniem wag ryzyka a także opracowały regulacje wewnętrzne dotyczące klasyfikacji operacji oraz obliczania wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka.

Począwszy od dnia 01.01.2008 roku Bank oraz Grupę Kapitałową zaczęły obowiązywać wymogi Bazylei II zmieniającej sposób wyliczania wymogów kapitałowych.

Poniższa tabela przedstawia wyniki oszacowań wpływu wdrożenia Bazylei II na wysokość współczynnika wypłacalności oraz poziom wymogów kapitałowych na dzień 31.12.2007 roku.

Tabela 6.1

SZACOWANY WPŁYW WDROŻENIA BAZYLEI II

	Bank PKO BP SA		
	Bazylea I	Bazylea II	B II - B I
Współczynnik wypłacalności	11,9%	11,0%	-0,9 pp.
Fundusze własne	9 543	9 543	0
Wymogi kapitałowe, w tym:	6 431	6 975	544
ryzyko kredytowe*	6 183	5 712	-471
ryzyko operacyjne	0	1 015	1 015
ryzyko rynkowe	248	248	0

*/ Obejmuje także ryzyko kredytowe kontrahenta.

Zmiana wysokości współczynnika wypłacalności, będąca efektem wdrożenia wymagań Bazylei II, wynika w znacznej części z wprowadzenia nowego wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka operacyjnego (szczegółowe informacje w tym zakresie zostały przedstawione w rozdziale nr 4 „Wymogi kapitałowe (filar I)”).